

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

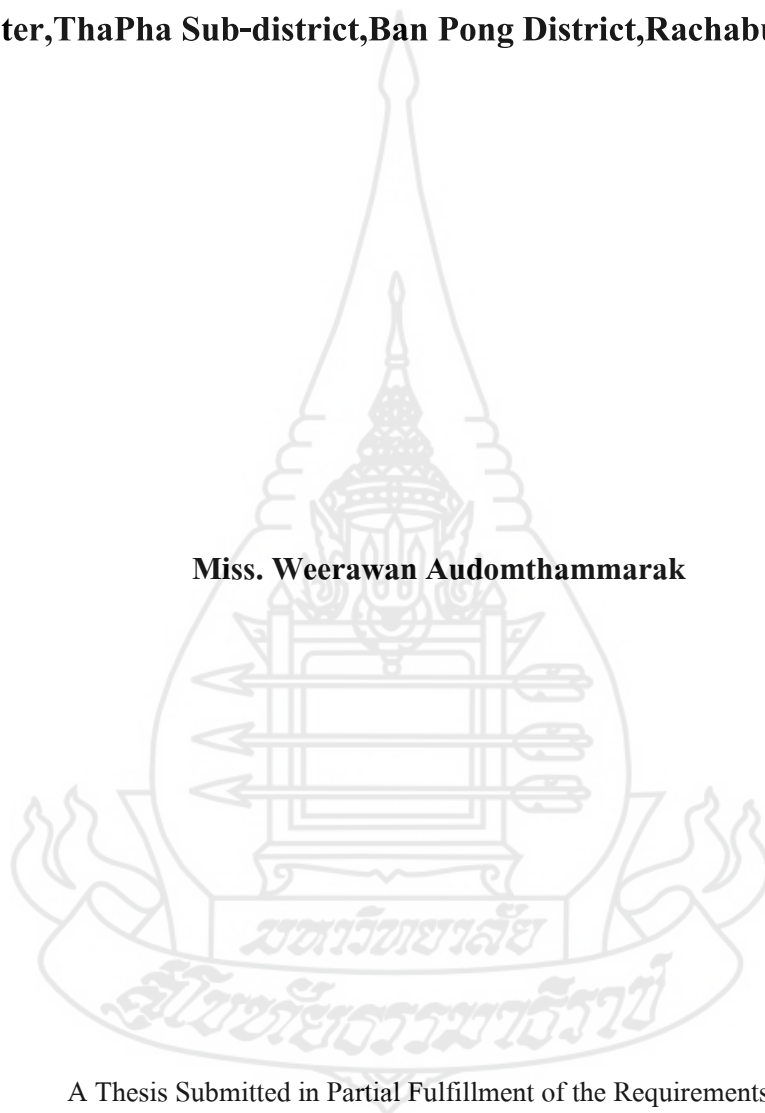
นางสาววิรวรรณ อุดมธรรมรักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Factors Affecting Strength of Ban Hua Thung Community Rice
Center, Tha Pha Sub-district, Ban Pong District, Rachaburi Province**

Miss. Weerawan Audomthammarak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

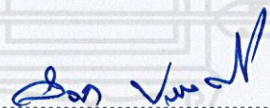
2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง
จังหวัดราชบุรี
ชื่อและนามสกุล นางสาววีรวรรณ อุดมธรรมรักษ์
แขนงวิชา การจัดการการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ
2. อาจารย์ ดร.วรรณีย์ อ้นสำราญ

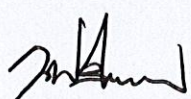
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ น้อยจินดา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรรณีย์ อ้นสำราญ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ศษ.ดร.ศษ.

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัย นางสาววิวรรธณ อุคมธรรมรักษ์ **รหัสนักศึกษา** 2589000096

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ (2) อาจารย์ ดร.วรรณัย อ้นสำราญ

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 2) การจัดการศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 3) ปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การวิจัยใช้วิธีเชิงสำรวจ ประชากรคือ คณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2560 ทั้งหมดจำนวน 21 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยการสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มีสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน ส่วนมากไม่มีตำแหน่งในชุมชน ประสบการณ์การทำงาน เฉลี่ย 29.86 ปี มีพื้นที่ทำนา เฉลี่ย 19.7 ไร่ ปริมาณผลผลิต เฉลี่ย 850 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ เฉลี่ย 4,649.1 บาทต่อไร่ 2) การดำเนินการบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างเหมาะสม มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิก มีแผนการดำเนินงาน กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการจัดทำบัญชี มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ คุณภาพของเมล็ดพันธุ์มีความน่าเชื่อถือ มีการประชาสัมพันธ์ มีการทำบัญชีรวมทั้งการสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 3) ปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า (1) ปัจจัยภายในที่ส่งผล ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มีความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ผู้นำกลุ่มเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม ด้านการเงินการบัญชี ด้านการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น กลุ่มวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ ไว้ล่วงหน้า จัดกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี ส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีทั้งนี้กลุ่มและในชุมชนคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ดีต้องมีความน่าเชื่อถือ (2) ปัจจัยภายนอก ที่ส่งผล มีดังนี้ **ด้านนโยบายการบริหารประเทศ** ได้แก่ การกำหนดเขตความเหมาะสมในการปลูกข้าว การสร้างเครือข่ายชาวนาเพื่อพัฒนาการผลิตข้าว การส่งเสริมการผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี **ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ** ได้แก่ การสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำให้คำปรึกษา สนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ **ด้านสภาพแวดล้อม** ได้แก่ แหล่งผลิตที่มีน้ำและดินที่เหมาะสมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว **ด้านปัจจัยการผลิต** การมีลานตาก/โรงเก็บเมล็ดพันธุ์เป็นส่วนสำคัญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว **ด้านการตลาด** มีแหล่งจำหน่าย ราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม

คำสำคัญ ความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน, ปัจจัยในและปัจจัยภายนอก

Thesis title: Factors Affecting Strength of Ban Hua Thung Community Rice Center
Tha Pha Sub-district, Ban Pong District, Rachaburi Province

Researcher: Miss. Weerawan Audomthammarak; **ID:** 2589000096;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Dr. Sujja Banchongsiri, Associate Professor;

(2) Dr. Wattanai Onsamrarn; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the basic socio-economic information of farmers members of Ban Hua Thung Community Rice Center, Tha Pha Sub-district, Ban Pong District. 2) the strong community rice centers management of Ban Hua Thung Community Rice Center, Tha Pha Sub-district, Ban Pong District 3) the strength factors of Ban Hua Thung Community Rice Center, Tha Pha Sub-district, Ban Pong District Ratchaburi

This research was survey research, the population was the committee and members of Ban Hua Thung Community Rice Center who registered with the Agricultural Office of Ratchaburi Province in 2017. The total 21 samples were collected from the total population by questioning. The qualitative data were analyzed by classification and grouping methods. The quantitative data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that 1) the basic socio-economic information, most of them were female with age range of 51-60 years, 5-6 of family members, most of them did not have any position in the community, an average farming experience of 29.86 years, an average farming area of 19.7 rai, an average yield of 850 kg/rai and an average cost of rice production per rai was 4,649.1 baht per rai. 2) The community rice center management, it was found that appropriate committees were appointed. Duties are divided among members, had an action plan, set rules and regulations. They had goals and objectives in rice seed production, accounting, verified and certified rice seed plots, targeted seed distribution. The rice seeds quality was reliable. They had public relations of the center. Carried out accounting, including summarizing and evaluating the operation of the community rice center. 3) The strength factors of the community rice center were (1) the affecting internal factors were appointment of an operational committee with appropriate knowledge and competence in carrying out the activities of the community rice center, the group leader is the representative for liaising with external agencies and had knowledge and competence in various fields such as marketing, production, of group members development, finance and accounting, learning resources promotion etc., the group planned various operations in advance, organizing production processes with standardized quality, annual summarization and evaluation of the performance, promoting the production and distribution of good rice seeds but the quality of rice seed must be reliable in the group and community. (2) The affecting external factors were, in terms of the policy of national administration was rice cultivation suitability zoning, building farmers network for rice production development, promoting rice production and distribution of good rice varieties. In terms of receiving support from government agencies were supporting personnel with knowledge and ability to advise, supporting budget and materials/machines. In terms of environmental aspects included production sites with suitable water and soil for rice seed production. In terms of production inputs were having rice drying yard/seed storage house which was important part in rice seed production. In terms of marketing were having rice seed distribution sources and reasonable purchase price of rice seed.

Keywords: Strength of the community rice center, internal and external factors

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับการอนุเคราะห์ และช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.วราชนัย อันสำราญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และคณาจารย์ประจำแขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในการให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งเอาใจใส่ติดตามเป็นอย่างดี ส่งผลให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สม โภชน์ น้อยจินดา ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในการให้ความรู้ ข้อเสนอแนะแนวคิดในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้านในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณคณะกรรมการพร้อมทั้งสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ศูนย์ข่าวชุมชนบ้านดอนเสลาทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และทุกคนในครอบครัวทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้แล้วเสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ขอมอบให้ผู้ที่สนใจในการศึกษาพัฒนา กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วีรวรรณ อุดมธรรมรักษ์

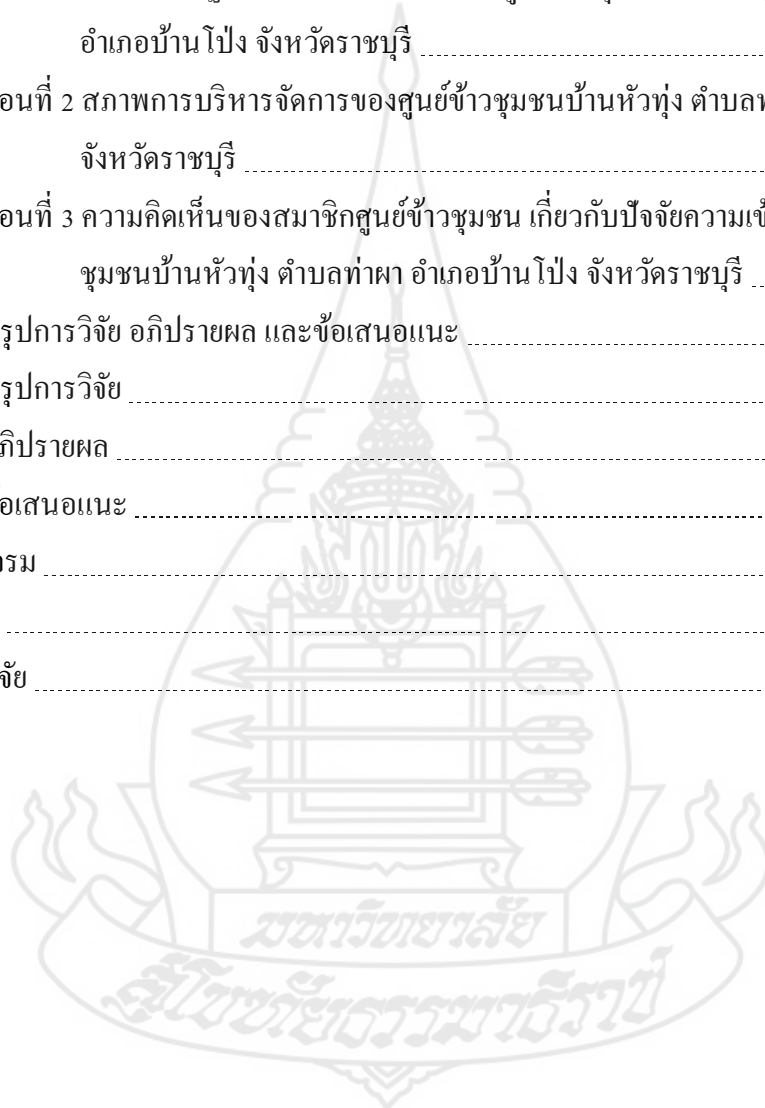
กรกฎาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
สถานการณ์การผลิตข้าว ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	6
การจัดการกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน	10
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน	18
ตัวชี้วัดและองค์ประกอบความเข้มแข็งของชุมชน	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	25
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	30
ตอนที่ 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	30
ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	48
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าว ชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	55
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปการวิจัย	65
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	79
ประวัติผู้วิจัย	96

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	ผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2559/2560 ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	9
ตารางที่ 4.1	เพศของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	30
ตารางที่ 4.2	อายุของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	31
ตารางที่ 4.3	สถานภาพของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	32
ตารางที่ 4.4	ระดับการศึกษาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	32
ตารางที่ 4.5	จำนวนสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	33
ตารางที่ 4.6	ตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	34
ตารางที่ 4.7	ตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน	34
ตารางที่ 4.8	ประสบการณ์ในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	35
ตารางที่ 4.9	พื้นที่ทำนา และถือครองกรรมสิทธิ์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	36
ตารางที่ 4.10	อายุของการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	37
ตารางที่ 4.11	ปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	37
ตารางที่ 4.12	จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	38
ตารางที่ 4.13	อาชีพหลักและอาชีพรองของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	39
ตารางที่ 4.14	เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	40
ตารางที่ 4.15	สภาพพื้นที่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	40
ตารางที่ 4.16	ลักษณะดินในการทำนา ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	41
ตารางที่ 4.17	แหล่งน้ำในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	41
ตารางที่ 4.18	การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	42
ตารางที่ 4.19	แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	43
ตารางที่ 4.20	รายได้ในภาคการเกษตรของครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	43
ตารางที่ 4.21	รายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน	44
ตารางที่ 4.22	รายได้รวมต่อปีของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน	45
ตารางที่ 4.23	แหล่งเงินกู้ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน	46
ตารางที่ 4.24	สถานะหนี้ในครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน	47
ตารางที่ 4.25	ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ของครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน	47

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.26	สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 1.....	48
ตารางที่ 4.27	การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 2	51
ตารางที่ 4.28	การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 3	53
ตารางที่ 4.29	ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน	56
ตารางที่ 4.30	ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	64

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 4.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก จากข้อมูลปี 2556 ประชากรโลกทั้งหมดประมาณ 7,000 ล้านคน มีอาชีพเป็นเกษตรกร 3.76 ล้านครัวเรือน ผลิตข้าวได้ 471.6 ล้านตันข้าวสาร ความต้องการข้าวใช้ในการบริโภคและใช้ในด้านอื่นๆ 468.2 ล้านตันข้าวสาร ประเทศไทยถือเป็นประเทศเกษตรกรรมประชากรมีอาชีพทำนาเป็นหลักกว่า 3.7 ล้านครัวเรือนหรือประมาณร้อยละ 65 ของเกษตรกรทั้งประเทศ มีการส่งออกข้าวอันดับต้นๆ ของโลก ดังนั้นการพัฒนาการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกข้าว (รัฐนิพนธ์, 2556) ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวรวม 76.93 ล้านไร่ ได้ผลผลิตข้าวเปลือกรวมประมาณ 37 ล้านตัน ส่วนหนึ่งใช้บริโภค ใช้ในการทำพันธุ์ ใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร สัตว์อีกส่วนหนึ่งส่งออกจำหน่ายต่างประเทศโดยมีปริมาณการส่งออกประมาณ 10 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นมูลค่าการส่งออก 180,000 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558)

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี ของการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2557/58 จำนวน 287,033.50 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2558) แต่การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาการผลิตข้าวที่สำคัญ คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูงและผลผลิตข้าวคุณภาพต่ำ เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ขาดเงินทุน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการผลิตข้าวอย่างเป็นระบบ จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี ได้จัดตั้ง "ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน" ตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่จะทำให้ชุมชนมีแหล่งพันธุ์ข้าวคุณภาพดีประจำท้องถิ่นไว้ใช้ปลูกโดยไม่ขาดแคลน ซึ่งได้ดำเนินการจัดตั้งมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและเปลี่ยนวิถีชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นและมั่นคง รวมทั้งบริหารจัดการกลุ่มและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ต่อมาปี พ.ศ. 2549 ได้มีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้น ซึ่งกรมการข้าวได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง การบริหารจัดการร่วมกันของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพ กรมการข้าวจึงได้กำหนดแนวทาง

และยุทธศาสตร์การส่งเสริมการผลิตข้าวและเกษตรกร ปี 2554 ขึ้น ตามยุทธศาสตร์ข้าวไทยปี 2554 - 2558 ที่ได้เพิ่มประเด็นยุทธศาสตร์เรื่องการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ และการสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร กรมการข้าวจึงได้ขยายการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวและเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ดีประจำท้องถิ่น โดยใช้ชื่อ "ศูนย์ข้าวชุมชน" เป็นชื่อที่เรียก "ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน" โดยร่วมดำเนินการระหว่างกรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปี พ.ศ. 2557 มีศูนย์ข้าวชุมชนที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง จำนวน 2,160 ศูนย์ ใน 60 จังหวัดทั่วประเทศ ในกรณี จังหวัดราชบุรี มีศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 26 ศูนย์ ยังมีกิจกรรมต่อเนื่องเพียง 16 ศูนย์ และมีเพียง 5 ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีศักยภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้งบประมาณในการเพิ่มศักยภาพในการผลิต ภายใต้โครงการ 1 อำเภอ 1 ศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านรางไม้แดง ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเขานม ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวยางโทน และศูนย์ข้าวชุมชนบ้านรางบัว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยใดที่ทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็งและยังคงมีกิจกรรมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และปัจจัยใดที่ส่งผลให้ศูนย์ข้าวชุมชนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ในปัจจุบัน เพื่อจะได้นำไปแก้ไขป้องกันที่จะให้ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีกิจกรรมอยู่แล้วมีกิจกรรมต่อเนื่องต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

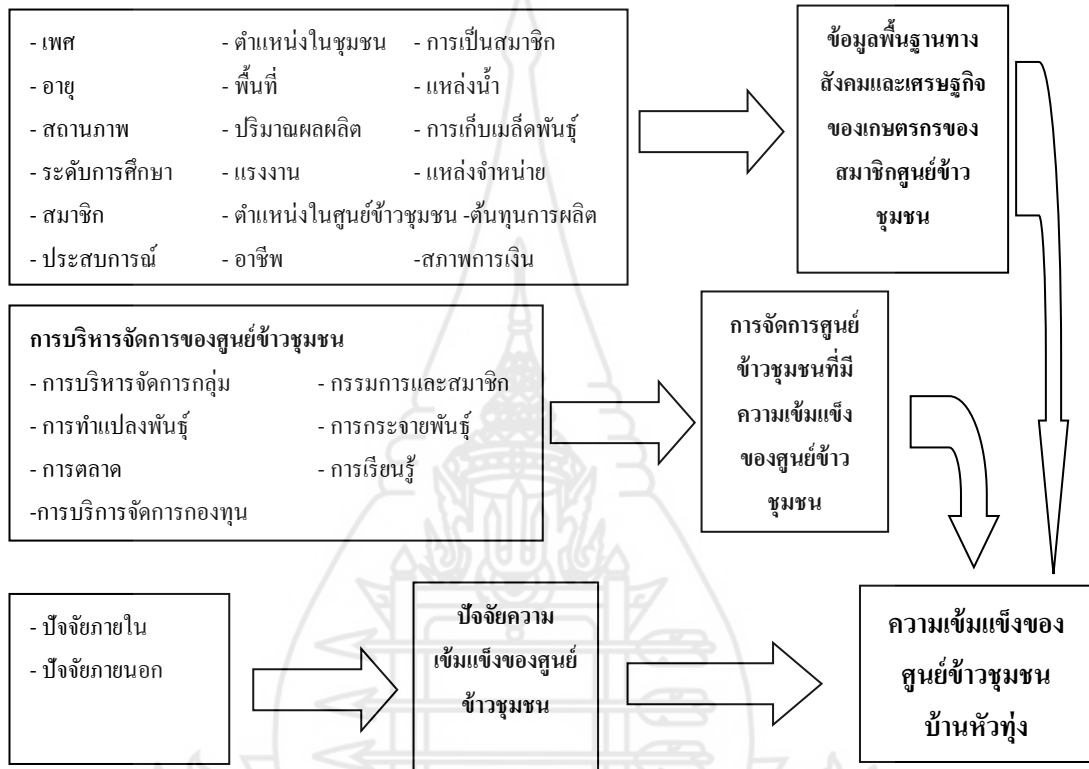
2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาการจัดการศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี กำหนดกรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ การจัดการศูนย์ข้าวชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

4.3 ขอบเขตด้านประชากร คือ คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จำนวน 21 ราย

4.4 ขอบเขตด้านเวลา คือ ระยะเวลาในการทำวิจัย ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2560 ถึงเดือน พฤศจิกายน 2563 โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 จนครบ 21 ราย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง แหล่งผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี พัฒนาการผลิตข้าวเพื่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

5.2 ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีภาวะการผู้นำ มีการเรียนรู้ การจัดการ การร่วมกันคิดและแก้ปัญหาาร่วมกัน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และชุมชนพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต รักและหวงแหนชุมชน สามารถมองเห็นปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา

5.3 ปัจจัยภายใน หมายถึง ระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร ที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้างระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) เช่น วัตถุประสงค์ขององค์กร, นโยบายและกลยุทธ์, การดำเนินงาน, กระบวนการทำงาน, โครงสร้างองค์กร และระบบการบริหารงาน, การเงิน, วัฒนธรรมองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

5.4 ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กร ในขณะที่องค์กรไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นเอง หรือแก้ไขปัจจัยดังกล่าวได้ เช่น นโยบายของรัฐ, สภาวะเศรษฐกิจ/สังคมการเมือง การดำเนินการของหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง, การแข่งขัน (คู่แข่งทางการดำเนินธุรกิจ), ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบสินค้า / บริการและภัยธรรมชาติต่างๆ เป็นต้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อให้เกษตรกรนำความรู้ไปวางแผนและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนสู่ความเข้มแข็งอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

6.2 เกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และบุคคลภายนอก สามารถดำเนินงาน สนับสนุน และส่งเสริม เพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้เข้มแข็งอย่างชัดเจนต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์การผลิตข้าว ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. การจัดการกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน
4. ตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ข้าวชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถานการณ์การผลิตข้าว ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.1 สถานการณ์การผลิตข้าวตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี(2560) จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี ของการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2559/60 จำนวน 223,374.64 ไร่ โดยอำเภอบ้านโป่ง ขอขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำนวน 47,288.73 ไร่ ตำบลท่าผา ขอขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 2,067.49 ไร่ แต่การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาการผลิตข้าวที่สำคัญ คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูงและผลผลิตข้าวคุณภาพต่ำ เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ขาดเงินทุน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการผลิตข้าวอย่างเป็นระบบ ได้จัดตั้ง "ศูนย์ข้าวชุมชน" ตามนโยบายของกรมข้าว และกรมส่งเสริมการเกษตร ที่จะทำให้ชุมชนมีแหล่งพันธุ์ข้าวคุณภาพดีประจำท้องถิ่นไว้ใช้ปลูกโดยไม่ขาดแคลน ซึ่งได้ดำเนินการจัดตั้งมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 และปรับปรุงข้อมูลล่าสุดใน ปี 2560 โดยศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 2 ศูนย์ 1) ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 2) ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านดอนเสลา

1.1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ได้ทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strengths)

- (1) ผู้นำกลุ่มมีความสนใจในการพัฒนาศูนย์อย่างต่อเนื่อง
- (2) ศูนย์ข้าวชุมชนมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรี และชุมชน และชุมชนข้างเคียงให้ได้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี
- (3) ผู้นำมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้ได้รับการพัฒนาและสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- (4) เกษตรกรมีความร่วมมือร่วมใจในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อก่อประโยชน์ร่วมกัน
- (5) มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ
- (6) เกษตรกรในกลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิต และใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ
- (7) มีการวางแผนการผลิต
- (8) ผู้นำและสมาชิกมีความซื่อสัตย์ต่อกัน

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- (1) สมาชิกบางคนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้อง
- (2) สมาชิกบางคนจะไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง
- (3) สมาชิกบางรายมาประชุมในกลุ่มไม่สม่ำเสมอ
- (4) ศูนย์ข้าวชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์
- (5) เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เพียงพอกับความต้องการ
- (6) ลานตากไม่เพียงพอ
- (7) โรงเก็บข้าวมีขนาดเล็ก

3) โอกาส (Opportunities)

- (1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- (2) การมีโรงเรียนเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน
- (3) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความเชื่อถือในเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิต
- (4) มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ข้อมูลในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกต้อง

(5) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวราชบุรีรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวกับศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน โดยตรง

(6) มีตลาดที่แน่นอน ขายเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ราคา

4) อุปสรรค (Threats)

(1) เมล็ดพันธุ์ข้าวในบางช่วงมีไม่เพียงพอ

1.1.2 แนวความคิดในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ทั้งเพิ่มขีดความสามารถของศูนย์ข้าวชุมชนในเรื่องการให้ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง และเข้าถึงศูนย์ที่แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและราคาถูก

2) เพิ่มสมรรถนะให้กับสมาชิกโดยการฝึกอบรม/ระดมความคิดเห็นเสริมสร้างวิสัยทัศน์/ การประชุมสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

3) กำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ เพื่อเพิ่มแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์เพียงพอ ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในชุมชน

4) จัดหาแหล่งจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวและลานตากข้าวเพิ่มเติม เพื่อสามารถรองรับเมล็ดพันธุ์ที่เพิ่มขึ้นได้

5) ศูนย์ข้าวชุมชน สามารถดำเนินงานทุกขั้นตอนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้คุณภาพ โดยมีหน่วยงานของภาครัฐ ทั้ง สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านโป่ง ศูนย์ข้าวราชบุรี สถานีพัฒนาที่ดินราชบุรีเข้าร่วมบูรณาการ

6) มีการวางแผนให้กับสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์เพิ่มขึ้นแต่คงคุณภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ตามความต้องการของตลาดและสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน

7) มีการระดมความคิดในการจัดหาแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์ และลานตากข้าวภายในครัวเรือนสมาชิกกลุ่มเพิ่มเติมเพื่อให้มีแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในการปลูกในครั้งต่อไป

1.2 สถานการณ์การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ปี 2559/60 ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ระบุว่า ในปี 2559 ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 20 หมู่บ้าน มีพื้นที่ปลูกข้าวในเขตชลประทานทั้งสิ้นประมาณ 2,067.50 ไร่

ตารางที่ 2.1 ผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2559/2560 ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

หมู่บ้าน	ขึ้นทะเบียน	
	ครัวเรือน	พื้นที่ปลูก (ไร่)
หมู่ที่ 1 บ้านท่าผา	0	0.00
หมู่ที่ 2 บ้านไร่กล้วย	6	100.00
หมู่ที่ 3 บ้านท่าใหญ่	0	0.00
หมู่ที่ 4 บ้านดอนเสลา	17	88.00
หมู่ที่ 5 บ้านดอนเสลา	22	189.00
หมู่ที่ 6 บ้านดอนเสลา	24	189.75
หมู่ที่ 7 บ้านหนองคางแมว	19	151.00
หมู่ที่ 8 บ้านหนองหญ้าปล้อง	5	25.75
หมู่ที่ 9 บ้านหลักหก	12	72.75
หมู่ที่ 10 บ้านทุ่งชาน	3	43.75
หมู่ที่ 11 บ้านห้วยขวาง	7	66.75
หมู่ที่ 12 บ้านฆ้องน้อย	31	246.74
หมู่ที่ 13 บ้านยางหัก	21	199.25
หมู่ที่ 14 บ้านยางหัก	25	194.50
หมู่ที่ 15 บ้านยางหัก	15	98.00
หมู่ที่ 16 บ้านรางวาลย์	4	49.75

ตารางที่ 2.1 ผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2559/2560 ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (ต่อ)

หมู่บ้าน	ขึ้นทะเบียน	
	ครัวเรือน	พื้นที่ปลูก (ไร่)
หมู่ที่ 17 บ้านรางวาลย์	1	8.25
หมู่ที่ 18 บ้านโกสินารายณ์	0	0.00
หมู่ที่ 19 บ้านครก	11	103.50
หมู่ที่ 20 บ้านหัวทุ่ง	29	240.75
รวม	215	2,067.50

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2560

2. การจัดการกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน

ศูนย์ข้าวชุมชน กรมการข้าว (2552) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการส่งเสริมและจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนขึ้น ตั้งแต่ปี 2543 เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี และต่อมาเมื่อปี 2549 ได้มีการปฏิรูประบบราชการ โดยได้มีการจัดตั้งกรมการข้าวขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจเกี่ยวกับข้าว ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนจึงถูกปรับเปลี่ยนไปอยู่ในการดูแลของกรมการข้าว และใช้ชื่อใหม่ว่า "ศูนย์ข้าวชุมชน" โดยยังคงวัตถุประสงค์และหลักการส่วนใหญ่ไว้คงเดิม โดยมีแนวคิด วัตถุประสงค์ องค์กรประกอบ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนของทางราชการ ดังนี้

2.1 แนวคิดการดำเนินงานศูนย์

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญในการผลิตข้าว และส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นในสภาพปัจจุบันและอนาคต ในบรรดาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เช่น การใช้พันธุ์ที่ดี ปุ๋ยเคมี ยาเคมี การเกษตรกรรมต่าง ๆ นั้น การเลือกใช้พันธุ์ที่ดีเป็นวิธีที่จะเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และเหมาะสมกับสภาพของการเกษตรไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน นอกจากนี้พันธุ์พืชที่ดียังมีผลให้คุณภาพของการผลิตผลที่ดีขึ้น ทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นไปด้วย ดังนั้นการวิจัย

และพัฒนาพันธุ์ ตลอดจนการกระจายเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปรับปรุงพันธุ์แล้วไปสู่เกษตรกร จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2.2 สถานการณ์การใช้พันธุ์ข้าว

ประเทศไทยมีพื้นที่ทำนาประมาณ 60 ล้านไร่ มีความต้องการใช้พันธุ์ข้าวเพาะปลูก 1 ล้านตัน/ปี สำหรับนาปี ประมาณ 57-58 ล้านไร่ และนาปรังประมาณ 5 – 6 ล้านไร่ ในขณะที่หน่วยราชการสามารถผลิตได้ 90,000 ตัน/ปี

ข้าวเป็นพืชที่ผสมตัวเอง โอกาสกลายพันธุ์มีน้อย (ไม่ถึงร้อยละ 5) ดังนั้นเกษตรกรจึงสามารถเก็บรักษาพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง โดยการคัดรวมจากต้นข้าวในแปลงนา ซึ่งการดำเนินการไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุกปี โดยหลักวิชาการแล้วทางราชการจะแนะนำให้เกษตรกรเปลี่ยนพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 82 ของพื้นที่ทำนาปี ในจำนวนนี้ บางส่วนใช้ปลูกเป็นปีแรก บางส่วนใช้ปลูกมาแล้ว 2 3 4 ปี หรือมากกว่า 4 ปี ขึ้นไป ในกรณีใช้พันธุ์ข้าวมากกว่า 4 ปี จะทำให้ผลผลิตและคุณภาพข้าวต่ำ ขายไม่ได้ราคา ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะมีศูนย์ข้าวชุมชนขึ้น สำหรับเกษตรกรได้มีแหล่งพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีประจำท้องถิ่นไว้ใช้ปลูกโดยไม่ขาดแคลน

2.3 วัตถุประสงค์ของศูนย์

2.3.1 เพื่อให้มีการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีออกไปอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

2.3.2 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว และพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

2.4 องค์ประกอบของศูนย์

2.4.1 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชนและเพื่อสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.4.2 สถานที่ตั้งศูนย์/อุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นพื้นที่มีบริเวณกว้างขวางพอสมควร ใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวที่ได้จากแปลง 200 ไร่ อาจมีอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย ๆ อาจเป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ สถานที่จัดประชุมสมาชิก หรือเป็นโรงเรียนเกษตรกร

2.4.3 ชุมชน/เกษตรกรสมาชิก/คณะกรรมการ เป็นเจ้าของศูนย์ข้าวชุมชน ดำเนินงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กร ที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหาร/จัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน

2.4.4 กองทุนการผลิต คือเงินทุนที่ได้จากการบริหารงานผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมทั้งเก็บคืนเกษตรกรสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการหรือเงินที่ได้มาจากแหล่งอื่นๆ

2.5 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

2.5.1 การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร

- 1) พิจารณาลงในพื้นที่ตำบล อันเป็นที่ตั้งของศูนย์นำร่องฯเป็นอันดับแรก เพื่อสนับสนุนกิจกรรมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
- 2) เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ มีพื้นที่นาแปลงใหญ่ 3,000 – 4,000 ไร่ ติดต่อกัน อยู่ในขอบเขตตำบลเดียวกันจะช่วยให้เป้าหมายมีความชัดเจนขึ้น
- 3) ความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ คือสภาพดินดี และน้ำดีพอสมควร
- 4) ชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเข้าร่วม โดยเข้าใจในหลักวิธี และเป้าหมายของโครงการ
- 5) ตัวแทนชุมชนหรือเกษตรกรซึ่งจะใช้พื้นที่เป็นจุดที่ตั้งศูนย์ ควรมีบริเวณพื้นที่กว้างขวางพอที่จะเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิต ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนเป็นสถานที่จัดประชุมบริหารจัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย นอกจากนี้ อาจเตรียมไว้เพื่อการจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ในอนาคต เช่น โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ เครื่องบรรจุ เครื่องคัดแยกทำความสะอาด ฯลฯ

2.5.2 การจัดองค์กรเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมี 2 ส่วน คือ

- 1) เกษตรกรที่เข้าร่วมจัดทำแปลง ผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่
- 2) เกษตรกรสมาชิกที่อยู่ในเป้าหมายพื้นที่ 3,000 – 4,000 ไร่ หรือในพื้นที่ตำบล มีวิธีการดำเนินงาน

2.5.3 เกษตรกรจัดทำแปลง 200 ไร่

- 1) จะต้องมีการร่วมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นประมาณ 10 – 20 คน โดยจัดตั้งเป็นองค์กร มีตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณญิก และกรรมการฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่วางแผนและดำเนินการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ และผลิตเมล็ดพันธุ์ กระจายพันธุ์ ตลอดจนดำเนินธุรกิจด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ภายใต้คำแนะนำของตำบล อำเภอ จังหวัด รวมทั้งศูนย์ขยายพันธุ์พืช

- 2) มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่นๆ เช่น การคัดเลือกตำแหน่งต่างๆ วาระการดำรงตำแหน่ง วาระการประชุม การอนุมัติ อนุญาต การจัดซื้อจัดจ้าง การ

จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ การบริหารงานทั่วไป ตลอดจนการบริหารเงินทุนที่ได้จากการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์และจัดสรรประโยชน์ ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรสมาชิกเข้าร่วมด้วยกรณีมีการระดมหุ้นเพื่อทำธุรกิจ

3) ในองค์กรข้างต้นควรเพิ่มเกษตรกรสมาชิกผู้แทนหมู่บ้าน หรือผู้แทนกลุ่มผู้รับการกระจายพันธุ์(กลุ่มละประมาณ 1,000 ไร่) เพื่อมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้านต่างๆ

2.5.4 เกษตรกรสมาชิก

จัดทำทะเบียนเกษตรกรสมาชิกให้ชัดเจน เพื่อผลด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ โดยแบ่งเป้าหมายกระจายพันธุ์เป็น 4 ส่วนๆละประมาณ 1,000 ไร่ เพื่อการกระจายพันธุ์ในช่วงเวลา 4 ปี

1) ควรจัดประชุมเพื่อจัดทำข้อตกลงเบื้องต้นในเป้าหมายกระจายพันธุ์ในปีต่อไป ว่าจะจะเป็นเกษตรกรในพื้นที่ 1,000 ไร่ และในส่วน 1,000 ไร่ ของปี 2 3 และ 4

2) ควรมีการพิจารณาวิธีการกระจายพันธุ์เข้าร่วมกันว่าจะใช้วิธีการจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยน หากใช้วิธีการจำหน่ายจะกำหนดราคาเท่าใด

2.5.5 การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่

1) วัตถุประสงค์ของการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มี 2 ประการ คือ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน กำหนดให้มีการนำผลผลิตที่ได้ร้อยละ 20 กระจายในพื้นที่เป้าหมาย (อัตราส่วน 1: 5) ดังนี้

ปีที่ 1 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่

ปีที่ 2 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่

ปีที่ 3 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่

ปีที่ 4 พื้นที่กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่

ในปีที่ 5 ผลผลิตจากแปลง 200 ไร่ จะต้องกระจายพันธุ์เริ่มต้นในพื้นที่กระจายไปแล้วในปีที่ 1 หมุนวนใหม่ เท่ากับว่าเกษตรกรสมาชิกได้รับการส่งเสริมพันธุ์ข้าวใหม่ๆ 4 ปี ตามหลักวิชาการ ใช้การคำนวณดังนี้

- แปลง 200 ไร่ ได้ผลิตผลเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 500 กิโลกรัม ได้ผลผลิตรวม 100,000 กิโลกรัม (100 ตัน)

- ปริมาณ 100,000 กิโลกรัม นำมาร้อยละ 20 คือ 20,000 กิโลกรัม

- เมล็ดพันธุ์ 20,000 กิโลกรัม สามารถปลูกได้ประมาณ 1,000 ไร่ ส่วนผลผลิตข้าวส่วนที่เหลือร้อยละ 80 จากแปลงเดียวกัน หากผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อกระจายไปสู่ชุมชน

หรือนอกชุมชน ได้มากและเร็วขึ้น ก็จะเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น แต่หากไม่สามารถผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ ก็สามารถจำหน่ายเป็นผลผลิตข้าวทั่วไปได้ โดยศูนย์ จัดให้มีการเชื่อมโยงด้านการตลาด โดยประสานงานกับโรงสี หรือผู้รับซื้อข้าวเปลือก ในราคาที่เป็นธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 2 สาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสม (Good Agricultural practice : GAP) ให้แก่เกษตรกรสมาชิก โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 4,000 ไร่ อัตราส่วน 1:20 (หรือ 20 เท่า) การสาธิตเทคโนโลยีเพื่อให้เกษตรกรสมาชิกนำไปปฏิบัติตาม มีจุดมุ่งหมายคือ

- (1) เพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น
- (2) เพิ่มคุณภาพข้าว โดยการเพิ่มเปอร์เซ็นต์ต้นข้าว และได้ผลผลิตข้าวที่ถูกต้องตามย
- (3) ลดต้นทุนการผลิตข้าวซึ่งในแต่ละพื้นที่ หรือแต่ละศูนย์จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน เช่น เพิ่มผลผลิตข้าวจาก 400 เป็น 430 กิโลกรัม ต่อไร่ โดยพิจารณาจากผลผลิตฐานเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหรือเพิ่มเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวจากร้อยละ 35 เป็นร้อยละ 40 หลังจากนั้นจะต้องมีการประเมินว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่เพราะเหตุใด
- 2) การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวเพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวควรเป็นการตัดสินใจของชุมชน กล่าวคือ เกษตรกรทั้ง 2 ส่วนที่กล่าวข้าง นี้ โดยการแนะนำของเจ้าหน้าที่พิจารณาจากความเหมาะสมทางด้านพื้นที่และตลาด ส่วนการใช้เทคโนโลยีควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ได้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่อย่างแท้จริง
- 3) องค์กรเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นรับผิดชอบในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มีส่วนร่วมในการลงทุนค่าเตรียมดิน ค่าแรงงาน ค่าสารเคมี และค่าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การทำนาและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 4) เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ และตำบล ต้องจัดทำแผนให้ชัดเจนเพื่อตรวจเยี่ยม ดูแล แนะนำ และช่วยเหลือด้านการทำตามหลักวิชาการ และการขยายเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมไปสู่เกษตรกรสมาชิกในพื้นที่เป้าหมาย โดยอาจกำหนดให้จัดทำแปลงเป็นจุดสาธิต และมีเกษตรกรเป็นวิทยากรเพื่อเป็นแกนในการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- 5) เจ้าหน้าที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืช ที่ได้รับมอบหมายเข้าดูแลและแนะนำในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่เริ่มเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บรักษาหรือกระจายพันธุ์ ทั้งนี้ โดยการ จัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

2.5.6 การรวบรวมผลผลิตและการทำเมล็ดพันธุ์ข้าว

1) องค์กรเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวจากแปลงที่เหมาะสม นำมาตากให้แห้ง ณ จุดที่ตั้งศูนย์โดยใช้ตาข่ายในลอนปูพื้นรองตาก หรือใช้อุปกรณ์อื่นๆ และควรจะต้องมีการทำความสะอาด เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ดีได้มาตรฐาน

2) บรรจุเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืชลงในภาชนะที่องค์กรเกษตรกรจัดหาเพิ่มเติม เช่น กระสอบหรือถุงฉางที่ได้มาตรฐาน เพื่อรอการกระจายพันธุ์ หากองค์กรเกษตรกรมีเงินทุนมากอาจบรรจุเมล็ดพันธุ์ลงในกระสอบที่มีตราหรือยี่ห้อที่องค์กรเกษตรกรกำหนด

2.5.7 การกระจายพันธุ์ข้าว

1) วิธีการกระจายพันธุ์ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืมไปปลูกแล้วคืนภายหลังพร้อมดอกเบี้ย ทั้งนี้ แล้วแต่องค์กรเกษตรกรจะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชน

2) การกระจายเมล็ดพันธุ์อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาต่างกัน คือ

(1) เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แล้ว กระจายไปสู่เกษตรกรสมาชิกทันที กรณีนี้ การะในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นของเกษตรกรผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์ และจะต้องเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้จนกระทั่งถึงฤดูกาลผลิตข้าวต่อไป

(2) เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วกระจายไปสู่เกษตรกรสมาชิกต่อเมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูก กรณีนี้การะในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นขององค์กรเกษตรกรผู้ผลิต ประเด็นสำคัญคือ จะต้องมีกรเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้คงอยู่ในสภาพดีตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน

2.5.8 การขยายผลเทคโนโลยี

ระหว่างการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ ซึ่งจัดทำแปลงสาธิต ในขณะเดียวกันจะต้องมีการนำเกษตรกรสมาชิกมาศึกษาเยี่ยมชม และอาศัยกิจกรรมเสริม และการสนับสนุนอื่นๆ เช่นการอบรม การดูงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการ โรงเรียนเกษตรกร เพื่อช่วยในการเผยแพร่เทคโนโลยี ทั้งนี้จะต้องมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีด้วย

2.6 การสนับสนุนของทางราชการ

กรมส่งเสริมการเกษตรจะให้การสนับสนุนเกษตรกรที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ ในปีแรก ได้แก่

2.6.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว

2.6.2 ปุ๋ยเคมี ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

2.6.3 เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และไรโซเบียม

2.6.4 การถ่ายทอดเทคโนโลยี

ส่วนปีต่อๆ ไปอาจสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อเนื่อง 2 -3 ปี ขณะที่ศูนย์ต้องนำเงินกองทุนจัดหาปัจจัยการผลิตหรืออุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็นมาสมทบ

2.7 การบริหาร/การจัดการและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้เข้มแข็งนั้นต้องมีการบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชนที่ดี ดังนั้นในที่นี้จะได้กล่าวถึงหลักการบริหารการจัดการและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ดังนี้

2.7.1 การบริหาร/การจัดการ

สัจจา และคณะ (2549) ได้ให้ความหมายของการบริหารและการจัดการไว้ ดังนี้

การจัดการ คือกระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่ใน อันที่จะเชื่อมั่นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในอันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสถานะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความพยายามร่วมของกลุ่มบุคคล

การบริหาร คือการประสานประสานทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยยึดหลักการบริหารจัดการนั้นสามารถแบ่งได้เป็นประเด็นใหญ่ 4 ประเด็น คือ

1) *วัตถุประสงค์* เหตุผลเบื้องต้นในการดำเนินงานขององค์การทุกองค์การคือ ความคงอยู่ หรืออยู่รอดขององค์การ ดังนั้นองค์การต่างๆ ย่อมต้องมีเป้าหมายในการดำเนินงาน ซึ่งหมายถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้บริหารต้องดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จนั่นเอง

2) *ประสิทธิภาพ* คือ ความสามารถขององค์การในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดีในช่วงเวลาที่กำหนด ประสิทธิภาพเน้นการบริหารระยะยาวและต่อเนื่อง เช่น ประสิทธิภาพเบื้องต้นขององค์การทุกองค์การ หรือความสามารถในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ได้ต่อไป คำว่า “ประสิทธิภาพ” มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ประสิทธิภาพ” ซึ่งคำว่าประสิทธิภาพวัดได้จากความสามารถขององค์การในการใช้ทรัพยากรในระยะสั้น โดยการเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าและรายจ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้

3) *ทรัพยากร* คือ ทรัพยากรที่ผู้บริหารเกี่ยวข้องด้วยโดยตรง ซึ่งแต่เดิมนั้น โดยทั่วไปถือกันว่าทรัพยากรดังกล่าวประกอบด้วย คน เงิน วัสดุ และการบริหารหรือการจัดการ แต่โดยที่สภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป องค์การต่างๆจำเป็นต้องคำนึงถึงตัวแปร

อื่นๆที่มีผลกระทบต่อองค์การด้วยนักวิชาการหลายๆ ท่านต่างมีความเห็นในเรื่องทรัพยากรแตกต่างกันออกไป สามารถสรุปเป็นทรัพยากรด้านต่างๆ คือ ทรัพยากรด้านทุน ทรัพยากรด้านวิทยาการ ทรัพยากรด้านลูกค้า ทรัพยากรด้านเวลา

4) *การประสมประสาน* คือการสร้างความสะดวก และความสอดคล้อง ต่อเนื่องกันระหว่างทรัพยากรต่างๆ เพื่อความสำเร็จขององค์การ องค์การใดมีวัตถุประสงค์จะสร้างความเจริญเติบโตมากขึ้นเพียงใดย่อมต้องจัดการให้ทรัพยากร คน ทุน วิทยาการ และเวลา มีอัตราส่วนที่สามารถทำให้ได้มา ซึ่งลูกค้าตามจำนวนที่แสดงถึงความเจริญเติบโตตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สัจจา และคณะ (2549) ได้สรุปเกี่ยวกับหน้าที่พื้นฐานในกระบวนการบริหารไว้ดังนี้

(1) *เทคนิคการวางแผน* เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการและวิธีการดำเนินงานเพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ นโยบายและโครงการที่กำหนดไว้ การวางแผนหมายถึงการตัดสินใจ เพราะเป็นการเลือกระหว่างการเลือกหลายๆทาง หน้าที่ในการวางแผนไม่อาจแบ่งแยกออกจากกิจกรรมของผู้บริหารได้เพราะผู้บริหารทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดขององค์การย่อมต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนทั้งสิ้น

(2) *เทคนิคการจัดองค์การ* เป็นเรื่องของการจัดโครงสร้าง บทบาทต่างๆ โดยการพิจารณากำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการบรรลุเป้าหมายขององค์การ รวมทั้งการจัดรวมกลุ่มกิจกรรมและการจัดให้กลุ่มกิจกรรมนั้นๆมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบ พร้อมทั้งมอบอำนาจหน้าที่ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนของโครงสร้างองค์การอีกด้วย

(3) *เทคนิคการสั่งการ* เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้แนวทางและบังคับบัญชาผู้ อยู่ใต้บังคับบัญชา วิธีการในการสั่งการเป็นเรื่องที่ยุ่ยากสับสนเป็นพิเศษ เพราะผู้บังคับบัญชาต้องคอยจุกจิกเกี่ยวกับประเพณี ความเป็นมา วัตถุประสงค์และนโยบายขององค์การ ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาก็ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับ โครงสร้างขององค์การและความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม ตัวบุคคลตลอดจน หน้าที่และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ และนอกจากนี้ผู้บังคับบัญชาก็ยังต้องคอยให้คำชี้แจงเกี่ยวกับงานที่มอบหมาย คอยแนะนำแนวทางในการปรับปรุงการทำงานและคอยจูงใจให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานด้วยความกระตือรือร้นและมีความเชื่อมั่นอยู่เสมอ

(4) *เทคนิคการควบคุม* เป็นเรื่องของการบังคับให้กิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามแผนงาน ซึ่งเป็นของแผน ทั้งนี้เพราะแม้ว่าการวางแผนจะเป็นเรื่องที่มาก่อนการควบคุม แต่การวางแผนก็ไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยตนเองจึงต้องอาศัยการควบคุมเป็นเครื่องมือทำให้แผนงานประสบความสำเร็จตามที่กำหนด ซึ่งหมายถึงว่าแผนงานเป็นเครื่องมือชี้แนะแนวทางในการใช้

ทรัพยากร เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายภายในเวลาที่กำหนดและมีการควบคุมเป็นสิ่งที่แสดงให้กิจกรรมเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่

2.7.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม(SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นเทคนิคหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก(External Environments) และสภาวะแวดล้อมภายใน(Internal Environments) อันเป็นสภาวะแวดล้อมเฉพาะองค์กรนั้น

1) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก เป็นการพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงานนั้นๆ โดยวิเคราะห์ทั้งสภาวะแวดล้อมจุลภาคและมหภาค ได้แก่

(1) การวิเคราะห์โอกาส โอกาสเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยที่ได้รับจากสภาวะแวดล้อมภายนอกซึ่งจะต้องวิเคราะห์ว่าโอกาสที่เกิดขึ้นนั้นมีความเชื่อมั่นในระดับใด มีความเป็นไปได้สูงหรือต่ำ เวลาที่โอกาสจะเกิดขึ้นเมื่อไรระยะเวลายาวนานเพียงพอต่อการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์หรือไม่ และที่สำคัญคือ โอกาสนั้นสร้างธุรกิจได้ขนาดใหญ่เล็กเพียงใด ขนาดของตลาดคิดเป็นมูลค่าตัวเงินอยู่ในระดับใด

(2) การวิเคราะห์อุปสรรค คือ การวิเคราะห์ข้อจำกัดเป็นการพิจารณาว่าสภาวะแวดล้อมภายนอกได้สร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขึ้นมา ในบางครั้งที่เป็นโอกาสของงานหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผลที่เราพิจารณานั้นจะเป็นลบหรือบวกการวิเคราะห์อุปสรรคนั้นก็เช่นเดียวกับการวิเคราะห์โอกาส กล่าวคือ ต้องทราบว่าผลกระทบนั้นจะรุนแรงมากน้อยเพียงไรมีความเป็นไปได้สูงหรือต่ำ เวลาที่จะได้รับผลกระทบนั้น ระยะเวลายาวนานเพียงไร ความเสียหายที่อาจได้รับมีสูงต่ำมากน้อยเพียงไร

2) การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยสภาวะแวดล้อมต่างๆ ภายในหน่วยงาน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรม ระบบการบริหาร ฯลฯ เป็นต้น ในส่วนนี้จะมีการกล่าวกันเป็นอย่างมากในการบริหาร โดยทั่วไปอยู่แล้ว และเป็นสิ่งที่ต้องทราบก่อน เพราะเป็นเรื่องของตนเอง กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในนั้นเป็นการวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของหน่วยงาน

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550,น.136) ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีภาวะการผู้นำ มีการเรียนรู้ การจัดการ การร่วมกันคิด

และแก้ปัญหาาร่วมกัน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และชุมชนพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงปลอดภัย ในการดำรงชีวิต รักและหวงแหนชุมชน สามารถมองเห็นปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา

3.1 ความเข้มแข็งของชุมชน

เทียบ เหล่าสุวรรณ (2541,น.9-10) อ้างถึงใน เกษศรีน รอดศรี (2560,น.12-13) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

3.1.1 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นหัวใจที่สำคัญของชุมชนและเป็นตัวแปรที่สำคัญ ที่นำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่ม เพราะการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป็นหลักประกันได้ว่า เป็นความต้องการที่แท้จริง ผู้เข้าร่วมทุกคนได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มอย่างยุติธรรมและเสมอภาคกัน

3.1.2 มีการดำเนินกิจกรรมผ่านองค์กรและองค์กรเครือข่าย กิจกรรมในที่นี่ หมายถึงกิจกรรมที่เป็นธุรกิจและกิจกรรมที่ไม่ใช่ธุรกิจ ในกรณีการร่วมตัวดำเนินธุรกิจผ่านองค์กร หรือองค์กรเครือข่าย แทนการดำเนินธุรกิจเป็นรายบุคคล เป็นหลักประกันในการพึ่งพาตนเองได้ เพราะองค์กร คือที่มาของอำนาจ โดยอำนาจที่ได้ ได้แก่ อำนาจทางความรู้ ซึ่งเกิดจากการที่องค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อำนาจทางเศรษฐกิจและการเงิน เกิดจากการที่กลุ่มมีการระดมทุน ภายใน มีการร่วมกันซื้อรวมกันขาย ขอมมีอำนาจในการต่อรองกับบุคคลภายนอกมากขึ้น

3.1.3 องค์กรมีการดำเนินกิจกรรมหรือธุรกิจอย่างครบวงจร กล่าวคือการดำเนินไม่ครบวงจรทำให้กลุ่มไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่นการขาดแคลนเงินทุนต้องอาศัยเงินทุนภายนอก การผลิตไม่มีตลาดในการรองรับ ผลผลิตบางอย่างต้องนำมาจากแหล่งอื่นที่อยู่ห่างไกลทำให้ผลผลิตเสียหาย การขาดแคลนปัจจัยการผลิตและสถานที่พักผลผลิต เป็นต้น

3.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรเข้มแข็ง

สัจจา และคณะ (2549,น.19 - 21) การบริหารจัดการองค์กรหรือหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จและเข้มแข็งนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 **ผู้นำหรือคณะกรรมการ** มีคุณลักษณะของผู้นำในการบริหารงาน เช่นมีความตั้งใจจริง ความซื่อสัตย์ และการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก มีบทบาทในการทำงาน เช่นการรับรู้ข่าวสารส่งข้อมูลข่าวสารต่อสมาชิก เป็นที่ปรึกษาแก่สมาชิกตลอดจนมีความสามารถชักนำผู้อื่นและทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ฝ่ายบริหารต้องมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพบริหารจัดการศูนย์

3.2.2 **การบริหารจัดการศูนย์** ในการจัดการ โครงสร้างการบริหารจัดการการทำงาน การสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ ระบบการสรรหาคณะกรรมการ การวางข้อกำหนดระเบียบต่างๆที่เกิดจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกอย่างมีระบบต่อเนื่ององค์กรแต่ละส่วนช่วยส่งเสริมระบบการบริหารจัดการ จึงทำให้แบบแผนต่างๆรัดกุมและมีประสิทธิภาพ

3.2.3 สมาชิกศูนย์ สมาชิกมีทัศนคติที่ดีและเข้าใจวัตถุประสงค์ของศูนย์ มีส่วนร่วมในการวางแผน แก้ไขปัญหา และดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

3.2.4 กระบวนการกลุ่ม สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำงานกลุ่มมากกว่าหวังผลประโยชน์ องค์กรประกอบของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1) สมาชิกยึดมั่นในวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยสมาชิกปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างสุดความสามารถเพื่อให้กลุ่มวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยสมาชิกทุกคนมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่าเทียมกัน

2) สมาชิกมีความรักชื้อตรงต่อกันในกลุ่ม

3) สมาชิกช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

4) สมาชิกมีความไว้วางใจกันเพื่อกลุ่มได้พัฒนาไปในทางเดียวกัน

5) สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพตามหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี

6) สมาชิกเชื่อถือในความสามารถของเพื่อนสมาชิก ว่าสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกพัฒนาตนเอง

7) สมาชิกพร้อมจะช่วยเหลือกันเสมอมีถึงคราวจำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

8) สมาชิกมีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจด้วยตนเอง

9) กลุ่มมีบรรยากาศสนับสนุนให้สมาชิก เปิดโอกาสให้สมาชิกยอมรับ ข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำวิจารณ์ การติชมซึ่งกันและกัน และร่วมพิจารณาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมของกลุ่ม

10) กลุ่มเสริมสร้างให้สมาชิกมีการพัฒนาตนเอง โดยมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม

3.2.5 สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในชุมชนพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่างภูเขาการกระจายของน้ำฝนและชลประทานไม่ดี ผลผลิตทางการเกษตรบางปีตกต่ำ ทำให้สมาชิกมีรายได้ลดลง สภาพดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้เกิดการร่วมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันละกัน ส่วนสภาพการเมืองในชุมชนผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนา ประกอบกับความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะเป็นเครือญาติทำให้การร่วมกลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นไปได้สูง

3.2.6 **เจ้าหน้าที่ภาครัฐ** มีแนวคิดและมีความจริงจังในการพัฒนาประกอบกับวิธีการทำงานที่เหมาะสม ซึ่งมาจากประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน และการถ่ายทอดมาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

4. ตัวชี้วัดและองค์ประกอบความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550,น.134) ได้ให้คำนิยามตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

4.1.1 การที่ประชาชนมีอุดมการณ์การร่วมกัน รวมกลุ่มช่วยเหลือกัน เรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน รวมทั้งมีความสามารถในการจัดหาทรัพยากร ระดมทุน พร้อมทั้งร่วมกันแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพของชุมชนได้

4.1.2 ชุมชนเป็นผู้ลงมือทำเอง โดยมีการตั้งกติการ่วมกัน และมีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชน จากการเรียนรู้ร่วมกัน

4.1.3 เน้นการพึ่งพาตนเองในชุมชน มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือกัน มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน กลุ่มสามารถต่อรองกับหน่วยงานภายนอกได้

4.1.4 เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้มาจากการวิเคราะห์และมีการทำร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม โดยเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน

4.2 องค์ประกอบความเข้มแข็งของชุมชน

บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ (2549,2-18) ได้ให้องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งประกอบด้วย

4.2.1 มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.2.2 มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกี่ยวกับด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก

4.2.3 มีจิตสำนึกของการพึ่งพาตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกัน รวมถึงการมีความรักท้องถิ่นและชุมชน

4.2.4 มีอิสระในการร่วมกันคิด ตัดสินใจ ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ

4.2.5 มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.6 มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงเครือข่าย และติดต่อสื่อสารกันในหลายรูปแบบ

- 4.2.7 มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 4.2.8 มีการจัดการบริหารงานกลุ่มที่หลากหลายและมีเครือข่ายที่ดี
- 4.2.9 มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบต่อกันต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559, น.44 - 47) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนสมาชิกอายุ ระหว่าง 22 – 73 ปี โดยอายุเฉลี่ย 52.71 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ (ป.4 – ป.6) ร้อยละ 71.2 สมาชิกมีประสบการณ์ในการทำงาน เฉลี่ย 30.24 ปี พื้นที่ทำนา เฉลี่ย 15.08 ไร่/ครัวเรือน (2) สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกให้ความร่วมมือมีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพที่เหมาะสมนำไปขยายพันธุ์ได้ ศูนย์ข้าวชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าวของตนเองและคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้มีความน่าเชื่อถือ (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านผู้นำกลุ่ม พบว่า ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มสามารถเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและผู้นำกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ด้านสมาชิก ด้านการผลิต ด้านกองทุนหมุนเวียน ด้านความรู้ และด้านตัวบุคคล ส่วนด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการบริหารประเทศ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ปัจจัยการผลิต และตลาด

เกษศรีน รอดศรี (2560, น.107) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มมาจาก กลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม การเรียนรู้ ภูมิปัญญา การพัฒนาสมาชิก การตลาด การจัดการเงินทุนของกลุ่ม และกิจกรรมอื่นๆของกลุ่ม

สัจจา บรรจงศิริ (2560, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านวังสายยาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านสายยาว มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิก ประธาน/กรรมการ ระบบการบริหารงาน ระบบการผลิต และระบบการเรียนรู้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานการณ์ทางธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต พ่อค้าคนกลาง และหน่วยงานสนับสนุน

จิรวรรณ กมลศิลป์ (2560, น.82) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการทำงาน ประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พื้นที่ถือครองการเกษตร ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในปี 2560 และจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการสื่อสาร

รัฐธนิต อัมมินทร์ (2556, น.83-84) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าสมาชิกมีประสิทธิภาพในการทำงานเฉลี่ย 39 ปี การศึกษาวัดระดับความรู้พื้นฐานกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนจำนวน 30 ข้อ พบว่า สมาชิกศูนย์ตอบคำถามถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 94 แสดงว่าสมาชิกศูนย์มีความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ในระดับดีมาก

รัฐธนิต อัมมินทร์ (2556, น.93-94) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิกศูนย์ กรรมการของศูนย์ข้าวชุมชน ระบบการบริหารงาน การจัดการแปลง และการเรียนรู้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักร/เครื่องทุ่นแรง หน่วยงานสนับสนุน และระบบการตลาด

ศราวุธ ประดับคำ (2557, น.69-70) ศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีการลุ่มตัวอย่างและส่งตัวอย่างให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยเอ็ดวิเคราะห์คุณภาพก่อนจำหน่ายหรือกระจายในชุมชน ศูนย์ข้าวที่มีความเข้มแข็งมีระดับการปฏิบัติในระดับมาก ศูนย์ข้าวชุมชนมีระดับการปฏิบัติงานตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนที่ส่งผลสู่ความสำเร็จทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการ ด้านการพัฒนาองค์และการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการจัดการ ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน และด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้

วันชัย ประยงค์หอม (2558, น.89-92) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวมีประสิทธิภาพในการทำงาน 21-30 ปี ร้อยละ 50.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการดำเนินการผลิต โดยการคัดเลือกพันธุ์ข้าวและความเหมาะสมของพื้นที่ (2) ด้านการกระจายพันธุ์ โดยชุมชนหรือเกษตรกรเป้าหมายที่เป็นสมาชิกศูนย์มีส่วนร่วมและให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการกระจายพันธุ์ การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการกระจายพันธุ์หลากหลายวิธี เช่น การขาย การ

แลกเปลี่ยน ให้ยืม หรือเงินเชื่อ (3) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความรู้ความสามารถมีความเสถียร และเป็นที่ยอมรับ มีการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และแผนการดำเนินงาน (4) ด้านการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานศูนย์ (5) ด้านการสร้างเครือข่าย การมีเครือข่ายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ในระดับตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ฯ ได้ไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายของศูนย์ต่างๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้คัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ในการศึกษาเนื่องจาก

1.1.1 ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับชุมชน ได้รับการประเมินเป็นศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์วิจัยข้าวราชบุรี เป็นศูนย์ข้าวชุมชนต้นแบบ

1.1.2 ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งได้รับการประเมินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) สาขาอำเภอบ้านโป่ง ในปี 2557 พร้อมทั้ง ธกส. ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตกับศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์ข้าวต้นแบบของ ธกส.

1.1.3 สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรีจัดทำโครงการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนต้นแบบ (โครงการ 1 อำเภอ 1 ศูนย์ข้าวชุมชน) เพื่อให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างครบวงจร เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับชุมชนภายนอกทั้งในจังหวัดราชบุรี และนอกจังหวัดราชบุรี

1.1.4 สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรีได้ให้ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว

โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมดของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จำนวน 21 ราย ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งในชุมชนและในศูนย์ข้าวชุมชน ประสบการณ์ในการปลูกข้าว พื้นที่ในการเพาะปลูกข้าว การเป็นสมาชิก ปริมาณผลผลิต แรงงานในครัวเรือน อาชีพอื่นนอกจากการเป็นเกษตรกร รายได้ในครัวเรือน แหล่งเงินกู้ยืม ภาระหนี้สิน และต้นทุนการผลิตข้าว

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยคำถาม 51 ข้อ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนได้ตอบคำถาม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และปลายเปิด แยกเป็นปัจจัยภายใน และภายนอกที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง ได้แก่ (1) ปัจจัยภายในประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางดำเนินงานกลุ่ม, ลักษณะผู้นำกลุ่ม, การมีส่วนร่วมของสมาชิก, ความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม, ด้านการผลิต, กองทุนหมุนเวียน, ด้านความรู้ และด้านคน (2) ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย ด้านนโยบายการบริหารประเทศ, การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ, ด้านสภาพแวดล้อม, ปัจจัยการผลิต และการตลาด

การตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือ

2.1.1 สร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 การหาความเที่ยงตรง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขข้อมูลตามคำแนะนำ เพื่อให้แบบสอบถามมีความถูกต้องสมบูรณ์ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.1.3 การทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยสอบถามเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านดอนเสลา ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้ในส่วน of ตอนที่ 3 มาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้วิธีของ ครอนบาค – อัลฟา (Cronbach's alpha) (สุวิมล ติร

กานันท์, 2555) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.962 และปรับปรุงแก้ไขในเรื่อง
สำนวนและภาษา ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการติดต่อประสานงานกับสำนักงานเกษตร
จังหวัดราชบุรี เพื่ออนุเคราะห์ข้อมูลศูนย์ข้าวชุมชนที่ได้รับคัดเลือกมาจาก 1 อำเภอ 1 ศูนย์ข้าวชุมชน
และติดต่อไปยังประธานศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้
ประธานกลุ่มนัคสมาชิกกลุ่ม หรือนำทางลงพื้นที่สำรวจข้อมูลของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร
ผู้เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ระหว่างวันที่ 15
พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 จนครบ 21 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มา
วิเคราะห์ และจัดทำรายงานผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้สถิติเชิง
พรรณนา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
แบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่า
ต่ำสุด ค่าสูงสุด ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน แบบสอบถามปลายปิดและ
ปลายเปิด ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ และร้อยละ มีเกณฑ์การประเมิน
ให้คะแนน ดังนี้

1) ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของสมาชิกต่อศูนย์ข้าวชุมชน
เป็นแบบคำถามที่มีคำตอบให้เลือกในหลายลักษณะ คือ

มีและไม่มี

เพียงพอและไม่เพียงพอ

เหมาะสมและไม่เหมาะสม

เพิ่มขึ้น เท่าเดิม และลดลง

ต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง

เชื่อถือและไม่เชื่อถือ

เงินสด บัตร แลกเปลี่ยน และเงินเชื่อ

2) ข้อคำถามปลายปิด แต่ละคำถามให้แสดงความคิดเห็นตามมาตรฐานค่า (Rating scale) 5 ระดับ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560, น. 157 - 158) คือ

5	=	ระดับมากที่สุด
4	=	ระดับมาก
3	=	ระดับปานกลาง
2	=	ระดับน้อย
1	=	ระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแจกแจงความถี่และคะแนนของประชากร แบ่งเป็นช่วงคะแนนของระดับความรู้ความเข้าใจ เป็น 5 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงความกว้างระหว่างชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของระดับคะแนน (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560, น. 157 - 158) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยที่ 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจการบริหารจัดการศูนย์สู่ความเข้มแข็งมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยที่ 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจการบริหารจัดการศูนย์สู่ความเข้มแข็งมาก

ค่าเฉลี่ยที่ 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจการบริหารจัดการศูนย์สู่ความเข้มแข็งปานกลาง

ค่าเฉลี่ยที่ 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจการบริหารจัดการศูนย์สู่ความเข้มแข็งน้อย

ค่าเฉลี่ยที่ 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจการบริหารจัดการศูนย์สู่ความเข้มแข็งน้อยที่สุด

ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชน แบบสอบถามในตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ และร้อยละ

ข้อความคิดเห็น เป็นคำถามปลายเปิด ให้เกษตรกรสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.1 เพศของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับเพศ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 เพศของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N = 21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	6	28.6
หญิง	15	71.4

จากตารางที่ 4.1 เพศของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 15 ราย (ร้อยละ 71.4) และเป็นเพศชายจำนวน 6 ราย (ร้อยละ 28.6)

1.2 อายุของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับอายุ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 อายุ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N = 21)		
ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
≤ 40 ปี	3	14.3
41-50 ปี	3	14.3
51-60 ปี	8	38.1
≥ 61 ปี	7	33.3
ภาพรวม Max = 79 , Min = 24 , \bar{X} = 59.9 , S.D. = 13.776		

จากตารางที่ 4.2 อายุของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีอายุสูงสุดคือ 79 ปี และต่ำสุดคือ 24 ปี โดยอายุเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเท่ากับ 59.9 ปี สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี จำนวน 8 ราย (ร้อยละ 38.1)

1.3-สถานภาพของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับสถานภาพ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สถานภาพของสมาชิกศูนย์ข้าว

(N = 21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
โสด	8	38.1
สมรส	11	52.4
หย่าร้าง/หม้าย	2	9.5

จากตารางที่ 4.3 สถานภาพของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีสถานภาพสมรส จำนวน 11 ราย (ร้อยละ 52.4)

1.4 ระดับการศึกษาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับระดับการศึกษาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ระดับการศึกษาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N = 21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน		
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	1	4.8
ประถมศึกษาปีที่ (ป.4 , ป.6)	14	66.6
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	1	4.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) หรือ ปวช.	3	14.3
อนุปริญญาหรือ ปวส.	2	9.5

จากตารางที่ 4.4 ระดับการศึกษาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.6)

1.5 สมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวน สมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
(N = 21)		
สมาชิกในครอบครัว		
1-2 คน	3	14.3
3-4 คน	4	19.1
5-6 คน	12	57.1
7-8 คน	2	9.5
ภาพรวม Max = 7 , Min = 2 , \bar{X} = 4.86 , S.D. = 1.558		

จากตารางที่ 4.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า สมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากอยู่ที่ 5 ถึง 6 คน จำนวน 12 ราย (ร้อยละ 57.1) จำนวนสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน สูงสุด 7 คน และน้อยสุด 2 คน เฉลี่ยสมาชิกในครอบครัวอยู่ที่ 5 คน

1.6 ตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน		
ไม่มีตำแหน่งใดๆ	17	81.0
ผู้ใหญ่บ้าน	1	4.8
อสม.	2	9.5
กรรมการหมู่บ้าน	2	9.5
อสม.	1	4.8

จากตารางที่ 4.6 ตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ตำแหน่งในชุมชนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากไม่มีตำแหน่งใดๆ จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 81.0) โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมีตำแหน่งในชุมชน ได้แก่ อสม. และกรรมการหมู่บ้าน อย่างละ 2 ราย ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. อย่างละ 1 ราย

1.7 ตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน		
ประธาน	1	4.8
คณะกรรมการ	4	19.0
สมาชิก	16	76.2

จากตารางที่ 4.7 ตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากเป็นตำแหน่งสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมี

จำนวน 16 ราย (ร้อยละ 76.2) คณะกรรมการ จำนวน 4 ราย (ร้อยละ 19.0) และ ประธาน จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) ตามลำดับ

1.8 ประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสิทธิภาพ (ปี)		
0 -10 ปี	6	28.6
11-20 ปี	3	14.3
21-30 ปี	3	14.3
31-40 ปี	2	9.5
41-50 ปี	5	23.8
51-60 ปี	2	9.5
ภาพรวม Max = 60 , Min = 3 , \bar{X} = 29.86 , S.D. = 19.345		

จากตารางที่ 4.8 ประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด 60 ปี ต่ำสุด 3 ปี เฉลี่ย 29.86 ปี โดย โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีประสิทธิภาพในการทำงาน 0 -10 ปี จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 28.6)

1.9 พื้นที่ทำนา และการถือครองกรรมสิทธิ์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจพื้นที่ทำนา และการถือครองกรรมสิทธิ์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับพื้นที่ทำนา และการถือครองกรรมสิทธิ์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 พื้นที่ทำนา และการถือครองกรรมสิทธิ์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. พื้นที่ทำนา		
0-10 ไร่	7	33.3
11-20 ไร่	7	33.3
21-30 ไร่	3	14.3
31-40 ไร่	3	14.3
51 ไร่ ขึ้นไป	1	4.8
ภาพรวม Max = 80 , Min = 6 , \bar{X} = 19.7 , S.D. = 16.862		
2. การถือครองกรรมสิทธิ์		
2.1 ของตนเอง		
0-10 ไร่	17	80.9
11-20 ไร่	3	14.3
21-30 ไร่	1	4.8
ภาพรวม Max = 25 , Min = 0 , \bar{X} = 5.3 , S.D. = 6.987		
2.2 เช่า		
0-10 ไร่	13	61.9
11-20 ไร่	3	14.3
21-30 ไร่	2	9.5
31-40 ไร่	2	9.5
51 ไร่ ขึ้นไป	1	4.8
ภาพรวม Max = 63 , Min = 0 , \bar{X} = 14.6 , S.D. = 15.857		

จากตารางที่ 4.9 พื้นที่ทำนา และการถือครองกรรมสิทธิ์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน บ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าพื้นที่ทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน บ้านหัวทุ่งส่วนมากมีพื้นที่ทำนา 0-20 ไร่ จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.6) เฉลี่ย 19.7 ไร่ ต่อราย และการถือครองกรรมสิทธิ์ เป็นของตนเองส่วนมาก 0-10 ไร่ จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 80.9) เฉลี่ย 5.3 ไร่ ต่อราย และเช่าส่วนมาก 0-10 ไร่ จำนวน 13 ราย (ร้อยละ 61.9) เฉลี่ย 14.6 ไร่ ต่อราย

1.10 อายุของการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจอายุของการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อายุของการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 อายุของการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)		
ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุการเป็นสมาชิก (ปี)		
≤ 5 ปี	7	33.3
6-10 ปี	14	66.7
ภาพรวม Max = 8 , Min = 1 , \bar{X} = 6.3 , S.D. = 2.556		

จากตารางที่ 4.10 อายุของการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากส่วนมากมีช่วงอายุ 6-10 ปี จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.7) อายุสูงสุด 8 ปี และ ต่ำสุด 1 ปี เฉลี่ย 6.3 ปี

1.11 ปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)		
ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ยต่อปี (กิโลกรัมต่อไร่)		
≥ 601 kg.	21	100.0
ภาพรวม Max = 1,000 , Min = 700 , \bar{X} = 850 , S.D. = 70.711		

จากตารางที่ 4.11 ปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่ามีปริมาณสูงสุด 1,000 กิโลกรัมต่อ

ไร่ ต่ำสุด 700 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 850 กิโลกรัมต่อไร่ โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งทั้งหมดได้ ปริมาณผลผลิตมากกว่าหรือเท่ากับ 601 กิโลกรัมต่อไร่

1.12 จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจปริมาณ จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (คน)		
1-2 คน	17	80.9
3-4 คน	3	14.3
5-6 คน	1	4.8
ภาพรวม Max = 5 , Min = 1 , \bar{X} = 2 , S.D. = 0.854		

จากตารางที่ 4.12 จำนวนแรงงานในครัวเรือนของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่ามีจำนวนแรงงานในครัวเรือนส่วนมาก 1-2 คน จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 80.9) จำนวนแรงงานในครัวเรือน สูงสุด 5 คน ต่ำสุด 1 คน เฉลี่ย 2 คน

1.13 อาชีพหลักและอาชีพรอง ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจอาชีพหลัก และอาชีพรอง ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อาชีพหลักและอาชีพรอง ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 อาชีพหลักและอาชีพรอง ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3.1 อาชีพหลัก		
ทำการเกษตร	20	95.2
รับจ้างแรงงาน	1	4.8
3.2 อาชีพรอง		
ทำการเกษตร	1	4.8
ค้าขาย	3	14.3
รับจ้างแรงงาน	3	14.3
อื่นๆ	14	66.6

จากตารางที่ 4.13 อาชีพหลักและอาชีพรอง ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีอาชีพหลักคือทำการเกษตร จำนวน 20 ราย (ร้อยละ 95.2) รองลงมาคือรับจ้างแรงงานจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) และอาชีพรองคือ รับจ้างแรงงาน จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 14.3) ค้าขาย จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 14.3) ทำการเกษตร จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) และอื่นๆ จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.6)

1.14 เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิก ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องการมีเมล็ดพันธุ์ราคาถูกไว้ปลูก	20	95.2
ได้รับความรู้และข่าวสารการผลิตข้าวมากขึ้น	19	90.5
ต้องการมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตได้ราคาสูง	19	90.5
ต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	20	95.2
มีการสะสมทุนและสวัสดิการทางการเงิน	19	90.5
พลังต่อรองทางธุรกิจ	19	90.5
ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ	19	90.5

จากตารางที่ 4.14 เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิก ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ส่วนมาก ต้องการมีเมล็ดพันธุ์ราคาถูกไว้ปลูก จำนวน 20 ราย (ร้อยละ 95.2) ต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร จำนวน 20 ราย (ร้อยละ 95.2) รองลงมาคือ ได้รับความรู้และข่าวสารการผลิตข้าวมากขึ้น จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) ต้องการมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตได้ราคาสูง จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) มีการสะสมทุนและสวัสดิการทางการเงิน จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) พลังต่อรองทางธุรกิจ จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5)

1.15 สภาพพื้นที่ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจสภาพพื้นที่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 สภาพพื้นที่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

สภาพพื้นที่ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ที่ราบลุ่ม	19	90.5
ที่ดอน	2	9.5

จากตารางที่ 4.15 สภาพพื้นที่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพพื้นที่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีสภาพพื้นที่ราบลุ่ม จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) รองลงมาเป็นพื้นที่ดอน จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5)

1.16 ลักษณะดินในการทำนาของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจลักษณะดินในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ลักษณะดินในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ลักษณะดินในการทำนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดินเหนียว	11	52.4
ดินเหนียวและดินร่วนปนทราย	10	47.6

จากตารางที่ 4.16 ลักษณะดินในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าส่วนมากมีลักษณะดินในการทำนาเป็นดินเหนียว จำนวน 11 ราย (ร้อยละ 52.4) รองลงมาเป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย จำนวน 10 ราย (ร้อยละ 47.6)

1.17 แหล่งน้ำในการทำนาของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจแหล่งน้ำในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แหล่งน้ำในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ลักษณะดินในการทำนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชลประทาน	7	33.3
น้ำฝนและชลประทาน	14	66.7

จากตารางที่ 4.17 แหล่งน้ำในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ส่วนมากมีแหล่งน้ำเป็นน้ำฝนและชลประทาน จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.7) รองลงมาเป็นชลประทาน จำนวน 7 ราย (ร้อยละ 33.3)

1.18 การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจจำนวนและการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เก็บ	13	61.9
เก็บ	8	38.1
1- 1,000 กิโลกรัม	5	23.8
$\geq 3,001$ กิโลกรัม	3	14.3

จากตารางที่ 4.18 การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากไม่มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ จำนวน 13 ราย (ร้อยละ 61.9) ส่วนที่มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ จำนวน 8 ราย (ร้อยละ 38.1) โดยมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ส่วนมาก 1- 1,000 กิโลกรัม จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 23.8) รองลงมามีการเก็บเมล็ดพันธุ์ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 3,001 กิโลกรัม จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 14.3)

1.19 แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าวของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจแหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าวของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าวของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ	21	100.0
เอกชน เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตร	11	52.4
สหกรณ์การเกษตร	4	19.0
ธ.ก.ส.	1	4.8
ศูนย์วิจัยข้าว	1	4.8

จากตารางที่ 4.19 แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าวของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีแหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าว เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ จำหน่ายให้กับศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0) จำหน่ายที่เอกชน เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตร จำนวน 11 ราย (ร้อยละ 52.4) จำหน่ายที่สหกรณ์การเกษตร จำนวน 4 ราย (ร้อยละ 19.0) จำหน่ายที่ศูนย์วิจัยข้าว จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) และ ธ.ก.ส. จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8)

1.20 รายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจ รายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 รายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

รายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
≤ 100,000 บาท	2	9.5
100,001-200,000 บาท	7	33.3
200,001-300,000 บาท	6	28.6
300,001-400,000 บาท	3	14.3
400,001-500,000 บาท	1	4.8
≥ 500,001 บาทขึ้นไป	2	9.5

ภาพรวม Max = 720,000 , Min = 56,000 , \bar{X} = 278,300.0 , S.D. = 162568.527

จากตารางที่ 4.20 รายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน บ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ส่วนมากมีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน 100,001-200,000 บาท จำนวน 7 ราย (ร้อยละ 33.3) รองลงมา มีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน 200,001-300,000 บาท จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 28.6) มีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน 300,001-400,000 บาท จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 14.3) มีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) มีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน มากกว่า 500,001 บาทขึ้นไป จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) และมีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน 400,001-500,000 บาท จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมีรายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือน สูงสุด 720,000 บาท ต่ำสุด 56,000 บาท เฉลี่ย 278,300.0 บาท

1.21 รายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจ รายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือน ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 รายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือน ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

รายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
$\leq 100,000$ บาท	19	90.5
100,001-200,000 บาท	2	9.5
ภาพรวม Max = 150,000 , Min = 0 , \bar{X} = 35,923.8 , S.D. = 46741.137		

จากตารางที่ 4.21 รายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน บ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ส่วนมากมีรายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) รองลงมา 100,001-200,000 บาท จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมีรายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือนสูงสุด 150,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท เฉลี่ย 35,923.8 บาท

1.22 รายได้รวมต่อปีของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจรายได้รวมต่อปีของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.22 ดังนี้

ตารางที่ 4.22 รายได้รวมต่อปีของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

รายได้รวมต่อปี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
≤ 100,000 บาทต่อปี	2	9.5
100,001-200,000 บาทต่อปี	4	19.0
200,001-300,000 บาทต่อปี	5	23.8
300,001-400,000 บาทต่อปี	6	28.7
400,001-500,000 บาทต่อปี	2	9.5
≥ 500,001 บาทขึ้นไปต่อปี	2	9.5
ภาพรวม Max = 870,000 , Min = 86,000 , \bar{X} = 314,223.8, S.D. = 177162.569		

จากตารางที่ 4.22 รายได้รวมต่อปีของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่ารายได้รวมต่อปีของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีรายได้รวมต่อปี 300,001-400,000 บาทจำนวน 6 ราย (ร้อยละ 28.7) รองลงมา มีรายได้รวมต่อปี 200,001-300,000 บาท จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 23.8) มีรายได้รวมต่อปี 100,001-200,000 บาท จำนวน 4 ราย (ร้อยละ 19.0) มีรายได้รวมต่อปี 400,001-500,000 บาท จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) มีรายได้รวมต่อปีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) และมีรายได้รวมต่อปีมากกว่าหรือเท่ากับ 500,001 บาท จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมีรายได้รวมต่อปีสูงสุด 870,000 บาท ต่ำสุด 86,000 บาท เฉลี่ย 314,223.8 บาท

1.23 แหล่งเงินกู้ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจแหล่งเงินกู้ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 แหล่งเงินกู้ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

รายได้รวมต่อปี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่กู้	3	14.3
กู้	18	85.7
ธ.ก.ส.	9	42.9
ธนาคารพาณิชย์	1	4.8
กองทุนหมู่บ้าน	13	61.9
กลุ่มเกษตรกร	4	19.0
วิสาหกิจชุมชน	1	4.8

จากตารางที่ 4.23 แหล่งเงินกู้ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีการกู้เงินจำนวน 18 ราย (ร้อยละ 85.7) ไม่ได้กู้เงิน จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 14.3) โดยส่วนมากมีการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 13 ราย (ร้อยละ 61.9) รองลงมา มีการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. จำนวน 9 ราย (ร้อยละ 42.9) มีการกู้เงินจากกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 ราย (ร้อยละ 19.0) มีการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) และมีการกู้เงินจากวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8)

1.24 **สถานะหนี้ในครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน** จากการสำรวจสถานะหนี้ในครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 สภาวะหนี้ในครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

สภาวะหนี้ในครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
$\leq 100,000$ บาท	12	57.1
100,001-200,000 บาท	6	28.6
300,001-400,000 บาท	1	4.8
$\geq 500,001$ บาทขึ้นไป	2	9.5
ภาพรวม Max = 4,000,000 , Min = 0 , \bar{X} = 318,571.4 , S.D. = 862556.002		

จากตารางที่ 4.24 สภาวะหนี้ในครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีหนี้สิน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาทต่อครัวเรือน จำนวน 12 ราย (ร้อยละ 57.1) รองลงมา มีหนี้สิน 100,001-200,000 บาทต่อครัวเรือน จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 28.6) มีหนี้สินมากกว่าหรือเท่ากับ 500,001 บาทต่อครัวเรือน จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) และมีหนี้สิน 300,001-400,000 บาทต่อครัวเรือน จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งมีหนี้สิน สูงสุด 4,000,000 บาทต่อครัวเรือน เฉลี่ย 318,571.4 บาทต่อครัวเรือน

1.25 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ของครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ของครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน

(N=21)

ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3,001-4,000 บาทต่อไร่	5	23.8
4,001-5,000 บาทต่อไร่	14	66.7
$\geq 5,001$ บาทต่อไร่ ขึ้นไป	2	9.5
ภาพรวม Max = 6,000 , Min = 3,292 , \bar{X} = 4,649.1 , S.D. = 642.952		

จากตารางที่ 4.25 ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ของครัวเรือนของสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งส่วนมากมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ 4,001-5,000 บาท จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.7) รองลงมา มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ 3,001-4,000 บาท จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 23.8) และมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่มากกว่าหรือเท่ากับ 5,001 บาท จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 9.5) โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ สูงสุด 6,000 บาท ต่ำสุด 3,292 บาท เฉลี่ย 4,649.1 บาท

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จากการสำรวจข้อมูล ดังตารางที่ 4.26 ถึง 4.34 ดังนี้

ตารางที่ 4.26 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 1

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	(n = 21)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการแต่งตั้งประธานหรือ , คณะกรรมการกลุ่มที่มีความเหมาะสมในการทำงาน	21	100.0	0	0.0
2. มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทำกันอย่างทั่วถึง	21	100.0	0	0.0
3. มีการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเสมอ	21	100.0	0	0.0
4. มีกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงาน ใ้ อย่างชัดเจน	21	100.0	0	0.0
5. มีการรวมกลุ่มเพื่อยกระดับสินค้า เช่น การแปรรูป, การ คัดคุณภาพข้าว, การผลิตข้าวเพื่อคุณภาพ	21	100.0	0	0.0
6. มีสร้างมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น OTOP, วิสาหกิจชุมชน, GAPข้าว	21	100.0	0	0.0
7. มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ	21	100.0	0	0.0

ตารางที่ 4.26 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 1 (ต่อ)

(n = 21)

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ	21	100.0	0	0.0
9. มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ	21	100.0	0	0.0
10. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์	21	100.0	0	0.0
11. มีแผนการดำเนินงาน	21	100.0	0	0.0
12. มีการดำเนินกิจกรรม	21	100.0	0	0.0
13. มีการจัดทำบัญชี	21	100.0	0	0.0
14. มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ	21	100.0	0	0.0
15. มีแผนการเงินของศูนย์	21	100.0	0	0.0
16. มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว	21	100.0	0	0.0
17. มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	19	90.5	2	9.5
18. มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	21	100.0	0	0.0
19. การส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายพันธุ์พืชตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี	21	100.0	0	0.0
20. เมล็ดพันธุ์ที่ส่งตรวจผ่านการรับรองหรือไม่	21	100.0	0	0.0
21. มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	21	100.0	0	0.0
22. เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร	6	28.6	15	71.4
23. ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก	21	100.0	0	0.0
24. ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์หรือไม่	21	100.0	0	0.0
25. ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ	21	100.0	0	0.0
26. มีทุนดำเนินการเรียนรู้	7	33.3	14	66.7
27. มีการทดลองทำด้วยตนเอง	21	100.0	0	0.0
28. มีแผนการจำหน่าย	21	100.0	0	0.0
29. มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	21	100.0	0	0.0
30. มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	21	100.0	0	0.0

ตารางที่ 4.26 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 1 (ต่อ)

(n = 21)

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
31. มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	21	100.0	0	0.0
32. มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	21	100.0	0	0.0
33. มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด	19	90.5	2	9.5
34. มีคณะกรรมการบริหารกองทุน	21	100.0	0	0.0
35. มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน	21	100.0	0	0.0
36. มีการระดมทุนจากสมาชิก	21	100.0	0	0.0
37. มีแผนบริหารกองทุน	21	100.0	0	0.0
38. มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย	21	100.0	0	0.0
39. มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน	21	100.0	0	0.0
40. การปันผล	21	100.0	0	0.0
41. การสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	21	100.0	0	0.0

จากตารางที่ 4.26 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จากการสำรวจพบว่าการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม มีสภาพการดำเนินงานครบ ร้อยละ 100.0 ดังนี้ มีการแต่งตั้งประธานหรือคณะกรรมการ กลุ่มที่มีความเหมาะสมในการทำงาน มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทำกันอย่างทั่วถึง มีการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเสมอ มีกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงาน ไว้อย่างชัดเจน มีการรวมกลุ่มเพื่อยกระดับสินค้า เช่น การแปรรูป, การตัดคุณภาพข้าว, การผลิตข้าวเพื่อคุณภาพ มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรม มีการจัดทำบัญชี มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ มีแผนการเงินของศูนย์

2. ด้านการผลิต มีสภาพการดำเนินงานครบ ร้อยละ 100.0 ดังนี้ มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ การส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายพันธุ์พืชตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี เมล็ดพันธุ์ที่ส่งตรวจผ่านการรับรอง ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ มีการ

จัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และพบว่ามีบางส่วนของสมาชิกศูนย์มีการดำเนินการไม่ครบ ร้อยละ 100.0 คือ มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์ จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5)

3. ด้านการกระจายพันธุ์ มีสภาพการดำเนินงานครบ ร้อยละ 100.0 ดังนี้ มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก และพบว่ามีบางส่วนของสมาชิกศูนย์มีการดำเนินการไม่ครบ ร้อยละ 100.0 คือเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ส่วนมากไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร จำนวน 15 ราย (ร้อยละ 71.4)

4. ด้านการเรียนรู้ มีสภาพการดำเนินงานครบ ร้อยละ 100.0 ดังนี้ ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ มีการทดลองทำด้วยตนเอง และพบว่ามีบางส่วนของสมาชิกศูนย์มีการดำเนินการไม่ครบ ร้อยละ 100.0 คือ ส่วนมากไม่มีทุนดำเนินการเรียนรู้ จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 66.7)

5. ด้านการตลาด มีสภาพการดำเนินงานครบ ร้อยละ 100.0 ดังนี้ มีสร้างมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น OTOP, วิสาหกิจชุมชน, GAPข้าว มีแผนการจำหน่าย มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด และพบว่ามีบางส่วนของสมาชิกศูนย์มีการดำเนินการไม่ครบ ร้อยละ 100.0 คือ มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5)

6. ด้านกองทุน มีสภาพการดำเนินงานครบ ร้อยละ 100.0 ดังนี้ มีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก มีแผนบริหารกองทุน มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน มีการปันผล มีการสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี

ตารางที่ 4.27 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 2

(n = 21)

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	จำนวน	ร้อยละ
1. มีวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ		
มี	21	100.0
2. มีการประชุมและจดบันทึกการประชุม		
ต่อเนื่อง 2 ครั้งต่อปี	21	100.0
3. มีการตัดพันธุ์ปันอย่างต่อเนื่อง		
ต่อเนื่อง 1-5 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต	21	100.0
4. มีการตากเมล็ดพันธุ์		
มี 1-3 วัน	21	100.0

ตารางที่ 4.27 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 2 (ต่อ)

(n = 21)

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	จำนวน	ร้อยละ
5. มีการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้		
มากกว่าเดิม	4	19.0
เท่าเดิม	17	81.0
6. มีการศึกษาดูงาน		
มี 1-4 ครั้งต่อปี	21	100.0
7. มีแปลงเรียนรู้		
มี 10 ไร่	21	100.0
8. มีวิธีการขายหลายวิธี		
เงินสด	19	90.5
ยืม	20	95.2
แลกเปลี่ยน	15	71.4
เงินเชื่อ	18	85.7
9. ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียนจำนวน		
มี	21	100.0
มี 50,000 บาท	21	100.0
10. การใช้ประโยชน์จากกองทุน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์	19	90.5
นำไปซื้อปัจจัยการผลิต	6	28.6
ให้สมาชิกกู้ยืม	11	52.4
11. ในรอบปีที่ผ่านมาจำนวนเงินกองทุนเป็นอย่างไร		
เท่าเดิม	21	100.0

จากตารางที่ 4.27 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งจากการสำรวจพบว่า การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกทราบว่า มีวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0) มีการประชุมและจัดบันทึกการประชุมต่อเนื่อง 2 ครั้งต่อปี จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0)

2. ด้านการผลิต มีการตัดพันธุ์ป้อนอย่างต่อเนื่อง 1-5 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0) มีการตากเมล็ดพันธุ์ 1-3 วัน จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0)
3. ด้านการกระจายพันธุ์ มีการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้ส่วนมากเท่าเดิม จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 81.0)
4. ด้านการเรียนรู้ มีการศึกษาดูงาน 1-4 ครั้งต่อปี จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0) มีแปลงเรียนรู้ 10 ไร่ โดยสมาชิกจำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0) สามารถดำเนินกิจกรรมในแปลงเรียนรู้ได้
5. ด้านการตลาด มีวิธีการขายหลายวิธีส่วนมากเป็นการยืม จำนวน 20 ราย (ร้อยละ 95.2) ขายเงินสด จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5)
6. ด้านกองทุน ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียนจำนวนมี 50,000 บาท สมาชิกทุกคนทราบว่าเงินกองทุนหมุนเวียน จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0) การใช้ประโยชน์จากกองทุนส่วนมากนำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ จำนวน 19 ราย (ร้อยละ 90.5) และในรอบปีที่ผ่านมาจำนวนเงินกองทุนเป็นอย่างไร ส่วนมากเท่าเดิม จำนวน 21 ราย (ร้อยละ 100.0)

ตารางที่ 4.28 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 3

(n = 21)

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	3.80	0.980	มาก
2. มีการระดมทุนทั้งภายใน – ภายนอกกลุ่ม	3.42	0.870	มาก
3. มีการประสานงาน, ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มกับภายนอกอยู่อย่างต่อเนื่อง	3.90	0.768	มาก
4. มีการพัฒนาความรู้เบื้องต้นในการดำเนินงานให้แก่สมาชิก	4.00	0.707	มาก
5. มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และชี้แจงให้แก่สมาชิกรับทราบเสมอ	3.61	0.740	มาก
6. ผู้นำชุมชนมาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำและกำลังใจในการทำงานศูนย์ฯ	4.04	0.589	มาก
7. ผู้นำชุมชนรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศูนย์ฯ อยู่เสมอ	3.95	0.497	มาก
8. ผู้นำชุมชนจะติดตามผลการดำเนินงานศูนย์ฯ อยู่เสมอ	3.80	0.601	มาก

ตารางที่ 4.28 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง 3 (ต่อ)

(n = 21)

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
9. สมาชิกให้ความร่วมมือ	4.38	0.589	มากที่สุด
10. สมาชิกเป็นคนดี(เสียสละ/ซื่อสัตย์)	4.33	0.658	มากที่สุด
11. สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	4.38	0.669	มากที่สุด
12. สมาชิกมีใจรักในองค์กร	4.38	0.497	มากที่สุด
13. สมาชิกมีรายได้ที่เหมาะสมและอยู่ได้	3.95	0.589	มาก
14. กรรมการมีความซื่อสัตย์	4.47	0.511	มากที่สุด
15. กรรมการมีวิสัยทัศน์	4.38	0.669	มากที่สุด
16. กรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ข้าว	4.42	4.428	มากที่สุด
17. มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	4.28	0.643	มากที่สุด
18. มีการประสานงานระหว่างศูนย์ฯ ด้วยกัน	4.23	0.624	มากที่สุด
19. พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	4.00	0.774	มาก
20. คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	4.47	0.511	มากที่สุด
21. มีการเตรียมดินที่เหมาะสม	4.23	0.538	มากที่สุด
22. มีการใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	4.23	0.538	มากที่สุด
23. ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา	4.14	0.478	มาก
24. มีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	4.33	0.577	มากที่สุด
25. มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม (ข้าวบริ โภคหรือข้าวที่จะขาย)	4.23	4.238	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.28 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จากการสำรวจพบว่า การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง สมาชิกทราบว่า มีระดับความคิดเห็นในประเด็นการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.80 มีการระดมทุนทั้งภายใน – ภายนอกกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.42 มีการประสานงาน, ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มกับภายนอกอยู่อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.90 มีการพัฒนาความรู้เบื้องต้นในการดำเนินงานให้แก่สมาชิก อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และ

ชี้แจงให้แก่สมาชิกรับทราบเสมอ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.61 ผู้นำชุมชนมาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ และกำลังใจในการทำงานศูนย์ฯ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 ผู้นำชุมชนรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศูนย์ฯ อยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 ผู้นำชุมชนจะติดตามผลการดำเนินงานศูนย์ฯ อยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.80 สมาชิกให้ความร่วมมือ อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.38 สมาชิกเป็นคนดี (เสียสละ/ซื่อสัตย์) อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.33 สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.38 สมาชิกมีใจรักในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.38 สมาชิกมีรายได้ที่เหมาะสมและอยู่ได้ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 กรรมการมีความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.47 กรรมการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.38 กรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ฯ อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.42 มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.28 มีการประสานงานระหว่างศูนย์ฯ ด้วยกัน อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.23 พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.47 มีการเตรียมดินที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.23 มีการใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.23 ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.14 มีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.33 และมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม (ข้าวบริ โภคหรือข้าวที่จะขาย) อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.23

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จากการสำรวจข้อมูล ดังตารางที่ 4.29 และ 4.30 ดังนี้

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

(n = 21)

ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยภายใน			
ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทาง			
ดำเนินงานกลุ่ม			
1. สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม	4.09	0.700	มาก
2. สมาชิกเข้าใจแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม	3.90	0.538	มาก
3. สมาชิกเข้าใจเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มด้านระบบการบริหารงานกลุ่ม	3.95	0.497	มาก
4. กลุ่มมีการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการดำเนินงานที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม	4.28	0.462	มากที่สุด
5. กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆไว้ล่วงหน้าเช่น ด้านการเงินด้านการผลิตด้านแรงงานด้านการตลาดฯลฯ	4.14	0.358	มาก
6. กลุ่มการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	4.14	0.573	มาก
7. กลุ่มมีการจัดหาเงินทุนทั้งจากภายในและภายนอก	3.85	0.573	มาก
8. กลุ่มมีการพัฒนาด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอเช่นพัฒนาบุคคล พัฒนาการทักษะในการผลิตพัฒนาด้านการตลาด	3.71	0.783	มาก
9. กลุ่มมีกระบวนการติดตามประเมินผลในด้านต่างๆและชี้แจงให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ	4.00	0.632	มาก
10. การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน	3.71	0.560	มาก
11. มีแผนการพัฒนา	4.09	0.538	มาก
12. การกระจายภาระของงาน	3.86	0.654	มาก
13. ระบบตรวจสอบ	3.95	0.384	มาก
14. กฎระเบียบข้อบังคับ	3.76	0.538	มาก
15. การประชาสัมพันธ์สื่อสาร	4.04	0.669	มาก
16. การแบ่งปันผลประโยชน์	3.85	0.573	มาก
17. ระบบการควบคุมตรวจสอบ	3.76	0.768	มาก

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

(n = 21)

ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม			
18. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้นำที่แท้จริง เป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่ม	4.33	0.577	มากที่สุด
19. ผู้นำกลุ่มสามารถเป็นตัวแทน ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก	4.42	0.597	มากที่สุด
20. ผู้นำกลุ่มสามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม	4.19	0.510	มาก
21. ผู้นำกลุ่มรับฟังและเคารพความคิดของสมาชิก	4.19	0.402	มาก
22. ผู้นำกลุ่มมีความเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม	4.42	0.507	มากที่สุด
23. ผู้นำกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด	4.47	0.511	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมของสมาชิก			
24. สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆของกลุ่ม	3.66	0.658	มาก
25. สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	3.66	0.577	มาก
26. สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย	3.23	0.768	ปานกลาง
27. สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม	3.47	0.679	มาก
ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม			
28. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงาน	3.95	0.589	มาก
29. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ทักษะและความสามารถด้านการผลิต	4.14	0.654	มาก
30. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัด	3.47	0.679	มาก
31. จำหน่าย และส่งเสริมการตลาด	3.33	0.966	มาก
32. สมาชิกกลุ่มสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้	3.28	0.956	ปานกลาง

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

(n = 21)

ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการผลิต			
33. กลุ่มมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการผลิต	3.80	0.749	มาก
34. กลุ่มมีปริมาณและกำลังการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	4.04	0.384	มาก
35. กลุ่มมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน	4.23	0.436	มากที่สุด
36. มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	4.09	0.300	มาก
37. ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก	4.38	0.497	มากที่สุด
38. ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์หรือไม่	4.23	0.436	มากที่สุด
39. ระบบการควบคุมตรวจสอบ	4.00	0.632	มาก
ด้านกองทุนหมุนเวียน			
40. ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียน	4.00	0.447	มาก
41. มีคณะกรรมการบริหารกองทุน	4.00	0.447	มาก
42. มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน	4.00	0.447	มาก
43. มีการระดมทุนจากสมาชิก	2.42	0.925	น้อย
44. มีแผนบริหารกองทุน	3.71	0.560	มาก
45. มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย	4.04	0.384	มาก
46. มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน	3.95	0.669	มาก
47. การปันผล	2.71	1.309	ปานกลาง
48. การสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	4.33	0.577	มากที่สุด
ด้านการเรียนรู้			
49. การเรียนรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์	4.23	0.436	มากที่สุด
50. การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม	4.19	0.402	มาก
51. การแลกเปลี่ยนความรู้ภายนอกกลุ่ม	4.04	0.497	มาก
52. ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมีการศึกษาดูงาน	4.14	0.478	มาก
53. มีทุนดำเนินการเรียนรู้	3.28	0.902	ปานกลาง

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

(n = 21)

ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
54. มีแปลงเรียนรู้	4.19	0.601	มาก
55. มีการทดลองทำด้วยตนเอง	3.90	0.768	มาก
ด้านคน			
56. อายุ	2.86	1.276	ปานกลาง
57. เพศ	2.80	1.167	ปานกลาง
58. ประสบการณ์ในการทำงาน	4.19	0.813	มาก
59. ตำแหน่งในชุมชน	3.00	1.378	มาก
60. ตำแหน่งใน อบต.	2.38	1.160	น้อย
61. แรงงานในครัวเรือน	4.04	0.740	มาก
ปัจจัยภายนอก			
ด้านนโยบายการบริหารประเทศ			
62. การกำหนดเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช (Zoning ด้านข้าว)	3.28	1.230	มาก
63. การสร้างเครือข่ายชาวนาในการผลิตและจัดการผลิต	4.09	0.538	มาก
64. การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวนา	4.09	0.700	มาก
65. การส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน)	3.90	1.135	มาก
66. โครงการรับจำนำข้าว	2.23	1.513	น้อย
67. โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก	2.09	1.261	น้อย
68. โครงการเกษตรแปลงใหญ่	2.61	1.430	ปานกลาง
69. โครงการเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	3.85	0.910	มาก
ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ			
70. การสนับสนุนบุคลากร เพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มในด้านต่างๆเช่นด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดทำบัญชี	3.95	0.740	มาก
71. การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กลุ่ม	3.66	1.016	มาก

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

(n = 21)

ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
72. การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักร หรือปัจจัยการผลิตแก่กลุ่ม	3.76	0.943	มาก
73. การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น พาไปออกร้านหรือจัดหาตลาดให้	3.76	0.768	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม			
74. น้ำ	4.00	0.894	มาก
75. ดิน	4.19	0.749	มาก
76. ศัตรูพืช	3.95	0.864	มาก
ด้านปัจจัยการผลิต			
77. ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช	3.71	0.783	มาก
78. เครื่องจักรกล เช่น รถดำนา รถเกี่ยวนา	3.85	0.654	มาก
79. ลานตาก/โรงเก็บเมล็ดพันธุ์	4.23	0.436	มากที่สุด
ด้านการตลาด			
80. ตลาดภายในชุมชน	3.90	0.889	มาก
81. ตลาดทั่วไป เช่น ในจังหวัด หรือจังหวัดอื่นๆ	4.04	0.589	มาก
82. ราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์	3.80	0.813	มาก
83. วิธีการขายหลากหลาย เช่น เงินสด เงินเชื่อ	4.09	0.538	มาก
84. สินค้าของกลุ่มมีคุณภาพและตรงตามความต้องการ	4.28	0.462	มากที่สุด
85. กลุ่มมีการกำหนดราคาของสินค้าอย่างเหมาะสม	4.10	0.700	มาก
86. กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง	4.14	0.573	มาก
87. มีแผนการจำหน่าย	4.23	0.700	มากที่สุด
88. มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	4.19	0.402	มาก
89. มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	3.95	0.740	มาก
90. มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	4.09	0.624	มาก
91. มีแหล่งจำหน่ายสินค้าเพียงพอกับผลผลิต	3.66	0.856	มาก

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน (ต่อ)

(n = 21)

ความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
92. เพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว	3.76	0.538	มาก
ภาพรวมความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	3.83	0.699	มาก

จากตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จากการสำรวจพบว่า

1. ปัจจัยภายในต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางดำเนินงานกลุ่ม พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานที่มีการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการดำเนินงานต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.28 และสมาชิกมีคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 สมาชิกเข้าใจแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.90 สมาชิกเข้าใจเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มด้านระบบการบริหารงานกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆไว้ล่วงหน้าเช่นด้านการเงินด้านการผลิตด้านแรงงานด้านการตลาดฯลฯ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.14 กลุ่มการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.14 กลุ่มมีการจัดหาเงินทุนทั้งจากภายในและภายนอก อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.85 กลุ่มมีการพัฒนาด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอเช่นพัฒนาบุคคล พัฒนาการทักษะในการผลิตพัฒนาด้านการตลาด อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.71 กลุ่มมีกระบวนการติดตามประเมินผลในด้านต่างๆและชี้แจงให้ สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.71 มีแผนการพัฒนา อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 การกระจายภาระของงาน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.86ระบบตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 กฎระเบียบข้อบังคับ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.76 การประชาสัมพันธ์สื่อสาร อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 การแบ่งปันผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.85 ระบบการควบคุมตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.76

1.2 ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ดังนี้ ผู้นำกลุ่มต้องเป็นผู้นำที่แท้จริง เป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.33 ผู้นำกลุ่มสามารถเป็นตัวแทน ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.42 ผู้นำกลุ่มมีความเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.42 ผู้นำกลุ่มมี

ความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลผลิต ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.47 และสมาชิกมีคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ ผู้นำกลุ่มสามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 ผู้นำกลุ่มรับฟังและเคารพความคิดของสมาชิก อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.66 สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.66 สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.47 และสมาชิกมีคิดเห็นในระดับปานกลาง ดังนี้ สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.23

1.4 ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ทักษะและความสามารถด้านการผลิต อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.14 สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลผลิต ราคา ช่องทางการจัด อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.47 จำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.33 และสมาชิกมีคิดเห็นในระดับปานกลาง ดังนี้ สมาชิกกลุ่มสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.28

1.5 ด้านการผลิต พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ดังนี้ กลุ่มต้องมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.23 ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.38 ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์หรือไม่ อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.23 และสมาชิกมีคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ กลุ่มมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการผลิต อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.80 กลุ่มมีปริมาณและกำลังการผลิตอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 ระบบการควบคุมตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00

1.6 ด้านกองทุนหมุนเวียน พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในการสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี เฉลี่ย 4.33 สมาชิกมีคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 มีแผนบริหารกองทุน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.71 มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 สมาชิกมีคิดเห็นในระดับปานกลางในการปันผล เฉลี่ย 2.71 สมาชิกมีคิดเห็นในระดับน้อยถึงการระดมทุนจากสมาชิก เฉลี่ย 2.42

1.7 ด้านการเรียนรู้ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 4.23 สมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 การแลกเปลี่ยนความรู้ภายนอกกลุ่มอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมีการศึกษาดูงาน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.14 มีแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 มีการทดลองทำด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.90 และสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ในการมีทุนดำเนินการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.28

1.8 ด้านคน พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ ประสิทธิภาพในการทำงาน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 แรงงานในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 ตำแหน่งในชุมชน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.00 สมาชิกมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ดังนี้ อายุของสมาชิก อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.86 เพศ อยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.80 และสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับน้อยถึงตำแหน่งใน อบต. เฉลี่ย 2.38

2. ปัจจัยภายนอกต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

2.1 ด้านนโยบายการบริหารประเทศ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ การกำหนดเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช (Zoning ด้านข้าว) อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.28 การสร้างเครือข่ายชาวนาในการผลิตและจัดการผลิต อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวนา อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 การส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน) อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.90 โครงการเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.85 พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับปานกลางในโครงการเกษตรแปลงใหญ่ เฉลี่ย 2.61 และพบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับน้อย ดังนี้ โครงการรับจำนำข้าว อยู่ในระดับน้อย เฉลี่ย 2.23 โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก อยู่ในระดับน้อย เฉลี่ย 2.09

2.2 ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ การสนับสนุนบุคลากร เพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มในด้านต่างๆ เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.66 การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักร หรือปัจจัยการผลิตแก่กลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.76 การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น พาไปออกร้านหรือจัดหาตลาดให้ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.76

2.3 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ น้ำ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.00 ดิน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 ศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95

2.4 ด้านปัจจัยการผลิต พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดในส่วนลานตาก/โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 4.23 และพบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.71 เครื่องจักรกล เช่น รถดำนารถเกี่ยววนวด อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.85

2.5 ด้านการตลาด พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ดังนี้ สินค้าของกลุ่มมีคุณภาพและตรงตามความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.28 มีแผนการจำหน่าย อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.23 และพบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมาก ดังนี้ ตลาดภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.90 ตลาดทั่วไป เช่น ในจังหวัด หรือจังหวัดอื่นๆ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.04 ราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.80 วิธีการขายหลากหลาย เช่น เงินสด เงินเชื่อ อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 กลุ่มมีการกำหนดราคาของสินค้าอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.10 กลุ่มมีช่องทางจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.14 มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.95 มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.09 มีแหล่งจำหน่ายสินค้าเพียงพอกับผลผลิต อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.66 เพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.76 โดยภาพรวมความคิดเห็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง อยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 3.83

ตารางที่ 4.30 ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง

(n=21)		
ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีข้อเสนอแนะ	20	95.2
มีข้อเสนอแนะ	1	4.8
1. ขาดความรู้ แรงงาน และการลงทุน	1	4.8

ตารางที่ 4.30 ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง พบว่าสมาชิกจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 4.8) มีข้อเสนอแนะว่าขาดความรู้ แรงงาน และการลงทุน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี การวิจัยใช้วิธีเชิงสำรวจ ประชากรที่เป็นคณะกรรมการ และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง จำนวน 21 คน เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนฯ 2) เพื่อศึกษาการจัดการศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนฯ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนฯ การวิจัยได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจัดกลุ่มและจำแนกข้อมูล ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.4 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 38.1 สมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากอยู่ที่ 5-6 คน ร้อยละ 57.1 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชน ร้อยละ 81.0 ประสบการณ์ในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ย 29.86 ปี สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีพื้นที่ทำนา เฉลี่ย 19.7 ไร่ ปริมาณผลผลิตของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ปริมาณสูงสุด 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ ต่ำสุด 700 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 850 กิโลกรัมต่อไร่ เหตุผลการเข้าร่วมเป็นสมาชิกศูนย์ข้าว ส่วนมาก ต้องการเมล็ดพันธุ์ราคาถูก ไร่ปลูก และต้องการร่วมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 95.2 แหล่งน้ำในการทำนาของสมาชิกศูนย์ข้าวส่วนมาก เป็นน้ำฝนและชลประทาน ร้อยละ 66.7 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีแหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 100 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีการกู้เงิน ร้อยละ 85.7 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมาก จะมีการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 61.90 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนมากมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ 4,001-5,000 บาท ร้อยละ 66.7 โดยต้นทุนสูงสุด 6,000 บาท ต่ำสุด 3,292 บาท เฉลี่ย 4,649.1 บาทต่อไร่

1.2 การดำเนินการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ในด้านต่างๆ ดังนี้

1.2.1. ด้านกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม การแต่งตั้งและคัดเลือกประธานและคณะกรรมการให้ความเหมาะสมในการทำงานโดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ การแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทำกันอย่างทั่วถึง วางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเสมอ การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานไว้อย่างชัดเจน รวมกลุ่มเพื่อยกระดับสินค้า เช่น การแปรรูป, การคัดคุณภาพข้าว, การผลิตข้าวเพื่อคุณภาพ ศูนย์ข้าวชุมชนจัดทำบัญชีแผนการเงิน พร้อมทั้งกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ และจัดการประชุมและจดบันทึกการประชุม ต่อเนื่อง 2 ครั้งต่อปี

1.2.2. ด้านการผลิต การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว ตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์ ตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์ขยายพันธุ์พืชตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ การจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยศูนย์ข้าวชุมชน การตัดพันธุ์ป่นอย่างต่อเนื่อง 1-5 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต และการตากเมล็ดพันธุ์ 1-3 วัน

1.2.3. ด้านการกระจายพันธุ์ การกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี พร้อมทั้งความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก

1.2.4. ด้านการเรียนรู้ ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ การทดลองทำด้วยตนเอง

1.2.5. ด้านการตลาด สร้างมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น OTOP, วิสาหกิจชุมชน, GAPข้าว แผนการจัดจำหน่าย ประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน และภายนอกชุมชน และการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด

1.2.6. ด้านกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุน กำหนดระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน ระดมทุนจากสมาชิก กำหนดแผนบริหารกองทุน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การตรวจสอบบัญชีกองทุน การปันผล การสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี ศูนย์ข้าวชุมชนมีเงินกองทุนหมุนเวียนจำนวนมี 50,000 บาท และสมาชิกทุกคนทราบว่าศูนย์ข้าวชุมชนมีเงินกองทุนหมุนเวียนในกลุ่ม

การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ในระดับคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ สมาชิกให้ความร่วมมือ เป็นคนดี (เสียสละ/ซื่อสัตย์) ความขยันหมั่นเพียร ใจรักในองค์กร กรรมการมีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ข้าว การประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การประสานงานระหว่างศูนย์ฯ ด้วยกัน คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย การเตรียมดินที่เหมาะสม การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม และการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม (ข้าวบริโภคหรือข้าวที่จะขาย) และในระดับความคิดเห็นมาก ได้แก่

ระดับความคิดเห็นในประเด็นการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน การระดมทุนทั้งภายใน – ภายนอกกลุ่ม การประสานงาน, ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มกับภายนอกอยู่อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาความรู้เบื้องต้นในการดำเนินงานให้แก่สมาชิก การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และชี้แจงให้แก่สมาชิกรับทราบเสมอ ผู้นำชุมชนมาเชื่อมโยงให้คำแนะนำและกำลังใจในการทำงานศูนย์ฯ ผู้นำชุมชนรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศูนย์ฯ อยู่เสมอ ผู้นำชุมชนจะติดตามผลการดำเนินงานศูนย์ฯ อยู่เสมอ สมาชิกมีรายได้ที่เหมาะสมและอยู่ได้ พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา

1.3 ปัจจัยภายในและภายนอกต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

1.3.1. ปัจจัยภายในต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

1) ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางดำเนินงาน กลุ่ม สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการดำเนินงานต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน และสมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มสมาชิกเข้าใจแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกเข้าใจเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มด้านระบบการบริหารงานกลุ่ม กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ ไว้ล่วงหน้าเช่นด้านการเงินด้านการผลิตด้านแรงงานด้านการตลาด ฯลฯ กลุ่มการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย กลุ่มมีการจัดหาเงินทุนทั้งจากภายในและภายนอก กลุ่มมีการพัฒนาด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอเช่นพัฒนาบุคคล พัฒนาการทักษะในการผลิตพัฒนาด้านการตลาด กลุ่มมีกระบวนการติดตามประเมินผลในด้านต่างๆและชี้แจงให้ สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มีแผนการพัฒนา การกระจายภาระของงาน ระบบตรวจสอบ ฎระเบียบข้อบังคับ การประชาสัมพันธ์สื่อสาร การแบ่งปันผลประโยชน์ ระบบการควบคุมตรวจสอบ

2) ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้นำกลุ่มต้องเป็นผู้นำที่แท้จริง เป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่ม ผู้นำกลุ่มสามารถเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ผู้นำกลุ่มมีความเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด และสมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ผู้นำกลุ่มสามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม ผู้นำกลุ่มรับฟังและเคารพความคิดของสมาชิก

3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม

และสมาชิกมีคิดเห็นระดับปานกลาง ได้แก่ สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย

4) ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงาน สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ทักษะและความสามารถด้านการผลิต สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด จำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และสมาชิกมีคิดเห็นระดับปานกลาง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้

5) ด้านการผลิต สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มต้องมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ และสมาชิกมีคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการผลิต กลุ่มมีปริมาณและกำลังการผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี ระบบการควบคุมตรวจสอบ

6) ด้านกองทุนหมุนเวียน สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ในการสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี สมาชิกมีคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียน มีคณะกรรมการบริหารกองทุน มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน มีแผนบริหารกองทุน มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน สมาชิกมีคิดเห็นระดับปานกลาง ในการปันผล และสมาชิกมีคิดเห็นระดับน้อยถึงการระดมทุนจากสมาชิก

7) ด้านการเรียนรู้ สมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ สมาชิกมีคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ภายนอกกลุ่ม ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมีการศึกษาดูงาน มีแปลงเรียนรู้ มีการทดลองทำด้วยตนเอง และสมาชิกมีคิดเห็นระดับปานกลางในการมีทุนดำเนินการเรียนรู้

8) ด้านคน สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ประสิทธิภาพในการทำงาน แรงงานในครัวเรือน ตำแหน่งในชุมชน สมาชิกมีคิดเห็นระดับปานกลาง ได้แก่ อายุ เพศ และสมาชิกมีคิดเห็นระดับน้อย ถึงตำแหน่งใน อบต.

1.3.2.ปัจจัยภายนอกต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

1) ด้านนโยบายการบริหารประเทศ สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ การกำหนดเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช (Zoning ด้านข้าว) การสร้างเครือข่ายชาวนาในการผลิตและจัดการผลิต การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวนา การส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน) โครงการเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) สมาชิกมี

ความคิดเห็นระดับปานกลางในโครงการเกษตรแปลงใหญ่ และสมาชิกมีความคิดเห็นระดับน้อย ได้แก่ โครงการรับจำนำข้าว โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก

2) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนบุคลากร เพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มในด้านต่างๆ เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดทำบัญชี การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กลุ่ม การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์/เครื่องจักร หรือปัจจัยการผลิตแก่กลุ่ม การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น พาไปออกร้านหรือจัดหาตลาด

3) ด้านสภาพแวดล้อม สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ น้ำ ดิน ศัตรูพืช

4) ด้านปัจจัยการผลิต สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมากที่สุดในส่วนลานตาก/โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ และพบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องจักรกล เช่น รถคานา รถเกี่ยววนวด

5) ด้านการตลาด สมาชิกมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ได้แก่ สินค้าของกลุ่ม มีคุณภาพและตรงตามความต้องการ มีแผนการจำหน่าย และสมาชิกมีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ตลาดภายในชุมชน ตลาดทั่วไปเพื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ เช่น ในจังหวัด หรือจังหวัดอื่นๆ ราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์ วิธีการขายหลากหลาย เช่น เงินสด เงินเชื่อ กลุ่มมีการกำหนดราคาของสินค้าอย่างเหมาะสม กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม มีแหล่งจำหน่ายสินค้าเพียงพอกับผลผลิต เพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี นั้นมาจากศูนย์ข้าวชุมชนมีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับชุมชนได้รับการประเมินเป็นศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์วิจัยข้าวราชบุรี เป็นศูนย์ข้าวชุมชนต้นแบบ จากการประเมินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) สาขาอำเภอบ้านโป่ง ในปี 2557 พร้อมทั้งธนาคาร ธกส. ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตกับศูนย์ข้าวชุมชน และสำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรีจัดทำโครงการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนต้นแบบ (โครงการ 1 อำเภอ 1 ศูนย์ข้าวชุมชน) เพื่อให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างครบวงจร เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับชุมชนภายนอกทั้งในจังหวัด และนอกจังหวัด

จากผลการประเมินจากหน่วยงานต่างๆ เป็นผลให้ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่งเป็นตัวอย่างของศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

ผลการวิจัยข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ย 29.86 ปี และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีพื้นที่ทำนา เฉลี่ย 19.7 ไร่ การที่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีพื้นที่ในการปลูกข้าว เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559, น.44-47) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีประสิทธิภาพในการทำงาน เฉลี่ย 30.24 ปี พื้นที่ทำนา เฉลี่ย 15.08 ไร่/ครัวเรือน รัฐธนิต อัมมินทร์ (2556, น.83-84) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ พบว่า สมาชิกมีประสิทธิภาพในการทำงานเฉลี่ย 39 ปี อีกทั้ง จีรวรรณ กมลศิลป์ (2560, น.82) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการทำงาน ประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พื้นที่ถือครองการเกษตร ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในปี 2560 แสดงให้เห็นว่าการที่สมาชิกมีประสิทธิภาพและพื้นที่ในการทำน่าย่อมมีหลักการในการปฏิบัติที่ดีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ส่งผลให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็ง

ผลการวิจัยศูนย์ข้าวมีความเข้มแข็งเกิดจากการจัดการที่ดี พบว่า การคัดเลือกประธานและคณะกรรมการที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานมีความพร้อมในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิก วางแผนการดำเนินงาน กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับไว้อย่างชัดเจน รวมกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อยกระดับสินค้า วางเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นทางเดียวกัน มีการจัดทำบัญชีด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์พร้อมส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายพันธุ์ข้าวตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการรับรองศูนย์ข้าวชุมชนจะดำเนินการบรรจุถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์โดยศูนย์ขยายพันธุ์ข้าวสนับสนุนถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ มีการจัดการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี สมาชิกและบุคคลภายนอกมีความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ มีการทดลองทำด้วยตนเอง พร้อมสร้างมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานภาครัฐ มีการกำหนดแผนการจำหน่าย ประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน และภายนอกชุมชน กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนมีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด คณะกรรมการบริหารกองทุน โดยกลุ่มจัดทำระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุนแผนบริหารกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การตรวจสอบบัญชีกองทุน การปันผล

การสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559, น.44-47) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกให้ความร่วมมือมีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการพื้นที่แปลงพันธุ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพที่เหมาะสมนำไปขยายพันธุ์ได้ ศูนย์ข้าวชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าวของตนเองและคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรนำไปใช้มีความน่าเชื่อถือ ดังกล่าวทำให้เกิดการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับกรรมการข้าว และเกษตรกรทั่วไป ส่งผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน

ผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ปัจจัยภายใน

(1) ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกเห็นความสำคัญต่อการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการดำเนินงานต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน และสมาชิกเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการการดำเนินงานของกลุ่มให้เป็นไปทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เกษศรีน รอดศรี (2560, น.107) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มมาจาก กลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงาน ด้านระบบการบริหารงานกลุ่ม ดังกล่าวพบว่าศูนย์ที่มีความเข้มแข็งนั้นต้องมาจากการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีสมาชิกมีความเข้าใจในการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ ไว้ล่วงหน้า (2) ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม มีความซื่อสัตย์ มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอย่างโปร่งใส มีความตั้งใจ มีความเสียสละ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอย่างมีระบบ คณะกรรมการมีความตั้งใจและเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำหน้าที่อย่างสุดความสามารถ มีใจรักในการบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชน เสียสละทุ่มเทให้กับศูนย์ข้าวชุมชน สร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิก มีการบริหารงานพร้อมตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนให้กับศูนย์ข้าวชุมชน มีแผนการดำเนินงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการกระจายงานตามบทบาทและหน้าที่ให้กับคณะกรรมการอย่างชัดเจน มีระบบการตรวจสอบอย่างโปร่งใส มีการวางกฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้การรับรู้ทั้งภายในและภายนอกศูนย์ข้าวชุมชน มีการแบ่งปันผลประโยชน์ มีระบบการควบคุมตลอดการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพก่อนกระจายเมล็ดพันธุ์ มีการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกและกลุ่มศูนย์

ข้าวภายนอกในการพัฒนากลุ่มในกระบวนการผลิตและจำหน่ายพร้อมทั้งเป็นจุดเรียนรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับเกษตรกรที่ต้องการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ รื่นงาม (2559, น.44 - 47) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านผู้นำกลุ่ม พบว่า ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่ม สามารถเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและผู้นำกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ด้านสมาชิก ด้านการผลิต ด้านกองทุนหมุนเวียน ด้านความรู้ และด้านตัวบุคคล (3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ การตรวจสอบการดำเนินงาน สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย ประยงค์หอม (2558, น.89-92) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในด้านการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานศูนย์ (4) ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม ในด้านการวางแผนการดำเนินงาน มีทักษะและความสามารถด้านการผลิต ด้านการตลาด การจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด สมาชิกกลุ่มสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สัจจา บรรจงศิริ (2560, น.81-83) ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านวังสายยาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านสายยาว ปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิก ประธาน/กรรมการ ระบบการบริหารงาน ระบบการผลิต และระบบการเรียนรู้ (5) ด้านการผลิต กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน สร้างความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ กลุ่มมีการบรรจุถุงเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่าย กลุ่มมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการผลิต มีปริมาณและกำลังการผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี และกลุ่มมีระบบการควบคุมตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ก่อนจำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สราวุธ ประดับคำ (2557, น.69-70) ศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีระดับการปฏิบัติงานตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนที่ส่งผลสู่ความสำเร็จ ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ด้านการกระจายพันธุ์และการตลาด (6) ด้านกองทุนหมุนเวียน กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนมีการสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี มีเงินกองทุนหมุนเวียน มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน กลุ่มกำหนดระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน มีแผนบริหารกองทุน มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย และการ

ตรวจสอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับ สราวุธ ประดับคำ (2557, น.69-70) ศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนมีระดับการปฏิบัติตามปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนที่ส่งผลสู่ความสำเร็จ ด้านการจัดการ ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน (7) ด้านการเรียนรู้ การผลิตเมล็ดพันธุ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ภายนอกกลุ่ม ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมีการศึกษาดูงาน มีแปลงเรียนรู้ และมีการทดลองทำด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สัจจา บรรจงศิริ (2560, น.81-83) ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านวังสายยาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านสายยาว ปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิก ประธาน/กรรมการ ระบบการบริหารงาน ระบบการผลิต และระบบการเรียนรู้ (8) ด้านคน ศูนย์ข้าวชุมชนสมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นส่วนที่ส่งผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี แรงงานในครัวเรือนที่เพียงพอมีส่วนช่วยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพ ทั้งนี้ตำแหน่งในชุมชน อายุ เพศ ไม่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ จิรวรรณ กมลศิลป์ (2560, น.82) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พื้นที่ถือครองการเกษตร ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในปี 2560 แสดงให้เห็นว่าการที่สมาชิกมีประสบการณ์และพื้นที่ในการทำงานย่อมมีหลักการในการปฏิบัติที่ดีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ส่งผลให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็ง *ปัจจัยภายนอก* (1) ด้านนโยบายการบริหารประเทศ มีส่วนในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้สามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ได้แก่ การกำหนดเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช (Zoning ด้านข้าว) การสร้างเครือข่ายชาวนาในการผลิตและจัดการผลิต การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวนา การส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน) โครงการเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และโครงการเกษตรแปลงใหญ่ (2) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การสนับสนุนบุคลากร เพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มในด้านต่างๆ เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดทำบัญชี การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กลุ่ม การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักร หรือปัจจัยการผลิตแก่กลุ่ม การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น พาไปออกร้านหรือจัดตลาด (3) ด้านสภาพแวดล้อม ในการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนกลุ่มต้องมีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีปัจจัยในด้าน น้ำ ดิน และมีการควบคุมศัตรูพืช (4) ด้านปัจจัยการผลิต ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีความพร้อมส่วนมากจะมีลานตาก/โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว และการร่วมกลุ่มมีผลต่อการจัดซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาถูก เช่นการจัดซื้อปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชและการช่วยเหลือด้านการผลิต เช่น

เครื่องจักรกล เช่น รถคานา รถเกี่ยววนวด (5) ด้านการตลาด ศูนย์ข้าวชุมชนมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการ มีแผนการจำหน่าย ในตลาดภายในชุมชน ตลาดทั่วไปเพื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ กลุ่มมีความพอใจในราคาซื้อขายเมล็ดพันธุ์ มีวิธีการขายหลากหลาย เช่น เงินสด เงินเชื่อ การกำหนดราคาของสินค้าอย่างเหมาะสม ช่องทางการจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน และภายนอกชุมชน การจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม แหล่งจำหน่ายสินค้าเพียงพอกับผลผลิต เพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559, น.44 - 47) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการบริหารประเทศ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ปัจจัยการผลิต และตลาด, สัจจา บรรจงศิริ (2560, น.81-83) ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านวังสายยาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ชุมชนบ้านสายยาว มีปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานการณ์ทางธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต พ่อค้าคนกลาง และหน่วยงานสนับสนุน และ รัฐฉันท อัมรินทร์ (2556, น.93-94) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนกรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักร/เครื่องทุ่นแรง หน่วยงานสนับสนุน และระบบการตลาด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่า การนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะเกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน

1) กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีระบบพร้อมทั้งมีแผนสำรองให้มีหลายระยะเพื่อการดำเนินงานที่ดีขึ้น

2) ประธานและคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนต้องมีความรู้ มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน พร้อมทั้งสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายการผลิตและการตลาดให้กับชุมชน

3) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้อง เพื่อลดความเสียหายจากการปลอมปนของศัตรูข้าวเช่น ข้าวตืด ข้าวพันธุ์อื่น

4) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนพร้อมรับความรู้ใหม่ๆจากเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (เจ้าหน้าที่จากกรมข้าวที่มาให้ความรู้ในการผลิตแปลงพันธุ์) ที่ส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น

3.1.2 ข้อเสนอแนะเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในพื้นที่

- 1) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้กับศูนย์ข้าวชุมชน
- 2) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เพิ่มช่องทางการตลาดให้กับศูนย์ข้าวชุมชน พร้อมประชาสัมพันธ์
- 3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ควรเพิ่มช่องทางการรับรู้ข่าวสารให้กับกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อขยายตลาด และความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี
- 4) เทศบาลเมืองท่าผา ควรสนับสนุนด้านงบประมาณ และเครื่องจักรกล เพื่อให้ศูนย์ข้าวได้ต่อยอดการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีให้กับชุมชน

3.1.3 ข้อเสนอแนะด้านนโยบายของภาครัฐ

- 1) ควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณปัจจัยอย่างต่อเนื่อง
- 2) ควรสนับสนุนช่องทางการรับรู้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้เข้าถึงกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนทั่วประเทศ

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเกษตรกรที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนแต่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองว่ามีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถูกต้องได้มาตรฐานตามกรมการข้าวกำหนดไว้หรือไม่

3.2.2 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาดตลาด

3.2.3 ควรมีการศึกษาถึงผลของกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนเมื่อกลุ่มขาดประธาน(ผู้นำ) ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการข้าว. (2552). คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว. กรมการข้าว
- กิตติพงษ์ รุ่งงาม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- เกษศรีน รอดศรี. (2560). ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ บ้านโนนกระสัง ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- จิรวรรณ กมลศิลป์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ชลธิชา เชื้อชาลาญ. (2555). ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. นครปฐม.
- รัฐฉินท์ อัมมินทร. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษา บ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ลำแพน ชันกสิกรรม. (2545). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

- วันชัย ประยงค์หอม. (2558). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริม และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ศราวุธ ประดับคำ. (2557). *การเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนา และเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ศรีสองค์ ศรีอรุ โนนทัยและคณะ. (2553). *รายงานการวิจัย การพัฒนาการจัดการระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศูนย์ข้าวชุมชน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- สัจจา บรรจงศิริและคณะ (2549). *รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- สัจจา บรรจงศิริและคณะ (2560). *รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ชุมชนบ้านสายยาว จังหวัดบุรีรัมย์*. โครงการบริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบวิจัย. สำนักบรรณสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง วิธีการวิจัยประเมินความสำเร็จของการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่นและศักยภาพการแข่งขันของประเทศ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยคำตอบในแบบสอบถามมีข้อใดผิดหรือถูก โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกศูนย์ฯ

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ () 1. โสด () 2. สมรส () 3. หย่าร้าง/หม้าย
4. ระดับการศึกษา

() 1. ไม่ได้รับการศึกษา	() 2. ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4
() 3. ประถมศึกษาปีที่ (ป.4 , ป.6)	() 4. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)
() 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) หรือ ปวช.	() 6. อนุปริญญาหรือ ปวส.
() 7. ปริญญาตรี	() 8. สูงกว่าปริญญาตรี
5. สมาชิกในครอบครัว.....คน
6. ท่านมีตำแหน่งใดในชุมชน

() 1. ไม่มีตำแหน่งใดๆ	() 2. กำนัน
() 3. ผู้ใหญ่บ้าน	() 4. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
() 5. อบต.	() 6. อกม.
() 7. กรรมการหมู่บ้าน	() 8. อื่นๆ (ระบุ).....
7. ท่านมีตำแหน่งใดในศูนย์ข้าวชุมชน

() 1. ประธาน	() 2. รองประธาน
() 3. คณะกรรมการ	() 4. สมาชิก
8. ท่านมาประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วเป็นระยะเวลา.....ปี
9. ท่านมีพื้นที่ทำนาทั้งหมด.....ไร่ เป็นของตนเอง.....ไร่เช่า.....ไร่

10. ท่านเป็นสมาชิกศูนย์ฯมาแล้ว.....ปี

11. ปริมาณผลผลิตที่ได้เฉลี่ยต่อปี.....กิโลกรัม

12. แรงงานในครัวเรือน.....คน

13. อาชีพของท่าน

- อาชีพหลัก () 1. ทำการเกษตร () 2. ค้าขาย
 () 3. รับจ้างแรงงาน () 4. รับเหมาธุรกิจส่วนตัว
 () 5. รับราชการ () 6. อื่นๆ ระบุ.....

อาชีพรอง () 1. ทำการเกษตร () 2. ค้าขาย

- () 3. รับจ้างแรงงาน () 4. รับเหมาธุรกิจส่วนตัว
 () 5. รับราชการ () 6. อื่นๆ ระบุ.....

14. เหตุผลที่ท่านเข้าเป็นสมาชิกในศูนย์ฯ

- () ต้องการมีเมล็ดพันธุ์ราคาถูกไว้ปลูก
 () ได้รับความรู้และข่าวสารการผลิตข้าวมากขึ้น
 () ต้องการมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตได้ราคาสูง
 () ต้องการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร (ปุ๋ย, เมล็ดพันธุ์ข้าว ฯลฯ)
 () มีการสะสมทุนและสวัสดิการทางการเงิน
 () พลังต่อรองทางธุรกิจ
 () ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ
 () อื่นๆ (ระบุ).....

15. สภาพพื้นที่

- () ที่ราบลุ่ม () ที่ดอน () อื่น ๆ ระบุ.....

16. ลักษณะดิน

- () ดินร่วน () ดินเหนียว () ดินทราย () ดินร่วนปนทราย
 () อื่น ๆ ระบุ.....

17. แหล่งน้ำ

() น้ำฝน () ชลประทาน () บาดาล () อื่น ๆ ระบุ.....

18. ท่านได้เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์

() ไม่เก็บ () เก็บ เก็บ.....กิโลกรัม

19. แหล่งจำหน่ายพันธุ์ข้าว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ () เอกชน เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตร

() สหกรณ์การเกษตร () ธ.ก.ส. () อื่นๆ ระบุ.....

20. รายได้ในภาคเกษตรของครัวเรือนบาท

21. รายได้นอกภาคเกษตรของครัวเรือนบาท

22. รายได้รวมของเกษตรกรต่อปี(ข้อ20+ข้อ21).....บาท

23. ท่านได้กู้เงินมาใช้ในการทำนาหรือไม่

() ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 25) () มี

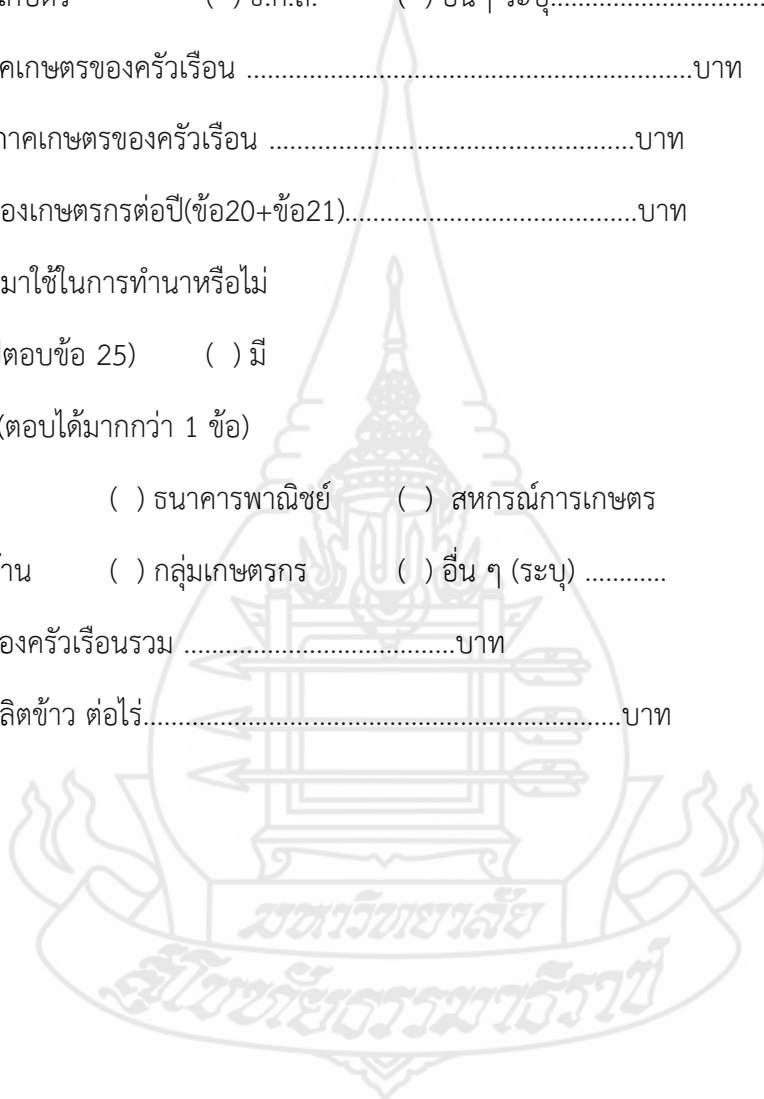
24. แหล่งเงินกู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ธ.ก.ส. () ธนาคารพาณิชย์ () สหกรณ์การเกษตร

() กองทุนหมู่บ้าน () กลุ่มเกษตรกร () อื่น ๆ (ระบุ)

25. สภาวะหนี้ของครัวเรือนรวมบาท

26. ต้นทุนการผลิตข้าว ต่อไร่.....บาท

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
1. มีการแต่งตั้งประธานหรือ , คณะกรรมการกลุ่มที่มีความเหมาะสมในการทำงาน	(....) มี	(....) ไม่มี			
2. มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทำกันอย่างทั่วถึง	(....) มี	(....) ไม่มี			
3. มีการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเสมอ	(....) มี	(....) ไม่มี			
4. มีกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงาน ไว้อย่างชัดเจน	(....) มี	(....) ไม่มี			
5. การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
6. มีการระดมทุนทั้งภายใน – ภายนอกกลุ่ม	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
7. มีการประสานงาน,ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มกับภายนอกอย่างต่อเนื่อง	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
8. มีการพัฒนาความรู้เบื้องต้นในการดำเนินงานให้แก่สมาชิก	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
9. มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และชี้แจงให้แก่สมาชิกทราบเสมอ	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
10. ผู้นำชุมชนมาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำและกำลังใจในการทำงานศูนย์ฯ	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
11. ผู้นำชุมชนรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศูนย์ฯ อยู่เสมอ	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
12. ผู้นำชุมชนจะติดตามผลการดำเนินงานศูนย์ฯ อยู่เสมอ	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
13. มีการรวมกลุ่มเพื่อยกระดับสินค้า เช่น การแปรรูป, การคัดคุณภาพข้าว, การผลิตข้าวเพื่อคุณภาพ	(....) มี		(....) ไม่มี		
14. มีสร้างมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น OTOP, วิสาหกิจชุมชน, GAPข้าว	(....) มี		(....) ไม่มี		

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
กลุ่มและการบริหารกลุ่ม					
15. สมาชิก					
15.1 สมาชิกให้ความร่วมมือ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
15.2 สมาชิกเป็นคนดี(เสียสละ/ซื่อสัตย์)	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
15.3 สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
15.4 สมาชิกมีใจรักในองค์กร	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
15.5 สมาชิกมีรายได้ที่เหมาะสมและอยู่ได้	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
16. กรรมการ					
16.1 กรรมการมีความซื่อสัตย์	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
16.2 กรรมการมีวิสัยทัศน์	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
16.3 กรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ข่าว	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
17. การคัดเลือกประธานและกรรมการ					
17.1 มีการคัดเลือกประธานและกรรมการ	(.....) มี	(.....) ไม่มี			
17.2 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ	(.....) มี	(.....) ไม่มี			
17.3 มีวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ	(.....) มี	(.....) ไม่มี	วาระดำรงตำแหน่งครั้งละ.....ปี		
18. มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ	(.....) มี	(.....) ไม่มี			
19. การบริหารงาน					
19.1 มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์	(.....) มี	(.....) ไม่มี			

19.2 มีแผนการดำเนินงาน	(....) มี	(....) ไม่มี			
19.3 มีการดำเนินกิจกรรม	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง			
19.4 มีการประชุมและจัดบันทึกการประชุม	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	จำนวน.....ครั้ง		
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
19.5 มีการจัดทำบัญชี	(....) มี	(....) ไม่มี			
19.6 มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำ	(....) มีการแบ่งงาน	(....) ไม่มีการแบ่งงาน			
19.7 มีแผนการเงินของศูนย์	(....) มี	(....) ไม่มี			
20. การประสานงานเครือข่าย					
20.1 มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
20.2 มีการประสานงานระหว่างศูนย์ฯ ด้วยกัน	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
การคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงพันธุ์ 200 ไร่					
21. พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
22. คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
23. แปลงนามีการจัดการที่ดี					
23.1 มีการเตรียมดินที่เหมาะสม	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
23.2 มีการใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
23.3 ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
23.4 มีการตัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่อง	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	มีที่ตัดพันธุ์ปน.....ครั้ง/ฤดู		
23.5 มีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	(....) 5.มากที่สุด	(....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง	(....) 2.น้อย	(....) 1.น้อยที่สุด
23.6 มีการตากเมล็ดพันธุ์	(....) มี	(....) ไม่มี	ตากเมล็ดพันธุ์.....วัน		

23.7 มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว	(....) มีการทำความสะอาด	(....) ไม่มีการทำความสะอาด	
23.8 มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม (ข้าวบริโภครหรือข้าวที่จะขาย)	(....) 5.มากที่สุด (....) 4.มาก	(....) 3.ปานกลาง (....) 2.น้อย (....) 1.น้อยที่สุด	
23.9 มีการบันทึกการผลิตเมล็ดพันธุ์	(....) มีการบันทึก	(....) ไม่มีการบันทึก	
23.10 มีการตรวจสอบรับรองแปลงพันธุ์	(....) มีการตรวจสอบ/รับรอง	(....) ไม่มีการตรวจสอบ/รับรอง	
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		
23.11 การส่งตัวอย่างให้ศูนย์ขยายพันธุ์พืชตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดี	(....) ส่งตัวอย่างทดสอบ	(....) ไม่ส่งตัวอย่างทดสอบ	
23.12 เมล็ดพันธุ์ที่ส่งตรวจผ่านการรับรองหรือไม่	(....) ผ่าน	(....) ไม่ผ่าน	
การผลิตและการกระจายพันธุ์			
24. มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	(....) มี	(....) ไม่มี	
25. เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร	(....) พอเพียง	(....) ไม่พอเพียง	
26. มีการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่กระจายได้	(....) มากกว่าเดิม	(....) เท่าเดิม (....) น้อยกว่าเดิม	
27. ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก	(....) เชื่อถือ	(....) ไม่เชื่อถือ	
28. ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์หรือไม่	(....) มี	(....) ไม่มี	
การเรียนรู้			
29. ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ	(....) ต่อเนื่อง	(....) ไม่ต่อเนื่อง	
30. มีการศึกษาดูงาน	(....) มี	(....) ไม่มี	มี.....ครั้ง
31. มีทุนดำเนินการเรียนรู้	(....) มี	(....) ไม่มี	
32. มีแปลงเรียนรู้	(....) มี	(....) ไม่มี	ขนาดพื้นที่.....ไร่
33. มีการทดลองทำด้วยตนเอง	(....) มี	(....) ไม่มี	
การตลาด			

34. มีแผนการจำหน่าย	(....) มี	(....) ไม่มี
35. มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	(....) มี	(....) ไม่มี
36. มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	(....) มี	(....) ไม่มี
37. มีการตั้งกรรมการฝ่ายการตลาด	(....) มี	(....) ไม่มี
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น	
38. มีวิธีการขายหลายวิธี	(....) เงินสด (....) ยืม	(....) แลกเปลี่ยน (....) เงินเชื่อ
39. มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	(....) มี	(....) ไม่มี
40. มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด	(....) มีอำนาจต่อรองได้	(....) ไม่มีอำนาจต่อรองได้
กองทุนหมุนเวียน		
41. ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียนจำนวน	(....) มี	(....) ไม่มี บาท
42. มีคณะกรรมการบริหารกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี
43. มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี
44. มีการระดมทุนจากสมาชิก	(....) มี	(....) ไม่มี
45. มีแผนบริหารกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี
46. มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย	(....) มี	(....) ไม่มี
47. การใช้ประโยชน์จากกองทุน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	(....) นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์	(....) นำไปซื้อปัจจัยการผลิต
	(....) ให้สมาชิกกู้ยืม	(....) อื่นๆ
48. มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน	(....) มี	(....) ไม่มี
49. การปันผล	(....) มี	(....) ไม่มี
50. การสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	(....) มี	(....) ไม่มี

51. ในรอบปีที่ผ่านมาจำนวนเงินกองทุนเป็นอย่างไร	(.....) เพิ่มขึ้น	(.....) เท่าเดิม	(.....) ลดลง
--	-------------------	------------------	--------------

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยความเข้มแข็งของศูนย์ข่าวชุมชน

คำชี้แจง โปรดใส่ข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มของท่านประสบความสำเร็จ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
ปัจจัยภายใน					
ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางดำเนินงานกลุ่ม					
1. สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
2. สมาชิกเข้าใจแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
3. สมาชิกเข้าใจเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ด้านระบบการบริหารงานกลุ่ม					
4. กลุ่มมีการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการดำเนินงานที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
5. กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆไว้ล่วงหน้าเช่นด้านการเงินด้านการผลิตด้านแรงงานด้านการตลาดฯลฯ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
6. กลุ่มการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด

7. กลุ่มมีการจัดหาเงินทุนทั้งจากภายในและภายนอก	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
8. กลุ่มมีการพัฒนาด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอเช่นพัฒนาบุคคล พัฒนาการทักษะในการผลิตพัฒนาด้านการตลาด	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
9. กลุ่มมีกระบวนการติดตามประเมินผลในด้านต่างๆและชี้แจงให้ สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
10. การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
11. มีแผนการพัฒนา	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
12. การกระจายภาระของงาน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
13. ระบบตรวจสอบ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
14. กฎระเบียบข้อบังคับ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
15. การประชาสัมพันธ์สื่อสาร	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
16. การแบ่งปันผลประโยชน์	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
17. ระบบการควบคุมตรวจสอบ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม					
18. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้นำที่แท้จริง เป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
19. ผู้นำกลุ่มสามารถเป็นตัวแทน ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
20. ผู้นำกลุ่มสามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
21. ผู้นำกลุ่มรับฟังและเคารพความคิดของสมาชิก	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
22. ผู้นำกลุ่มมีความเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด

23. ผู้นำกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมของสมาชิก					
24. สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานด้านต่างๆของกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
25. สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
26. สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
27. สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ด้านความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม					
28. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงาน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
29. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ทักษะและความสามารถด้านการผลิต	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
30. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัด	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
31. จำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
32. สมาชิกกลุ่มสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ด้านการผลิต					
33. กลุ่มมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการผลิต	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
34. กลุ่มมีปริมาณและกำลังการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
35. กลุ่มมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
36. มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
37. ความเชื่อถือในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรที่นำไปปลูก	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
38. ศูนย์มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์หรือไม่	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด

39. ระบบการควบคุมตรวจสอบ กองทุนหมุนเวียน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
40. ศูนย์มีเงินกองทุนหมุนเวียน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
41. มีคณะกรรมการบริหารกองทุน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
42. มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
43. มีการระดมทุนจากสมาชิก	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
44. มีแผนบริหารกองทุน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
45. มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
46. มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
47. การปันผล	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
48. การสรุปและการประเมินผลการดำเนินงานทุกปี	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ด้านการเรียนรู้					
49. การเรียนรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
50. การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ข้อความ					ระดับความคิดเห็น
51. การแลกเปลี่ยนความรู้ภายนอกกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
52. ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมีการศึกษาดูงาน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
53. มีทุนดำเนินการเรียนรู้	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
54. มีแปลงเรียนรู้	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
55. มีการทดลองทำด้วยตนเอง	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ด้านคน					

56. อายุ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
57. เพศ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
58. ประสบการณ์ในการทำงาน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
59. ตำแหน่งในชุมชน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
60. ตำแหน่งใน อบต.	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
61. แรงงานในครัวเรือน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ปัจจัยภายนอก					
ด้านนโยบายการบริหารประเทศ					
62. การกำหนดเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช (Zoning ด้านข้าว)	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
63. การสร้างเครือข่ายชาวนาในการผลิตและจัดการผลิต	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
64. การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวนา	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
65. การส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน)	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
66. โครงการรับจำนำข้าว	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
67. โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
68. โครงการเกษตรแปลงใหญ่	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
69. โครงการเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ					
70. การสนับสนุนบุคลากร เพื่อให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่กลุ่มในด้านต่างๆ เช่นด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดทำบัญชี	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด

71. การสนับสนุนด้านงบประมาณให้กลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
72. การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักร หรือปัจจัยการผลิตแก่กลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
73. การสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น พาไปออกร้านหรือจัดหาตลาดให้	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
สภาพแวดล้อม					
74. น้ำ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
75. ดิน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
76. ศัตรูพืช	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ปัจจัยการผลิต					
77. ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
78. เครื่องจักรกล เช่น รถดำนา รถเกี่ยวนา	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
79. ลานตาก/โรงเก็บเมล็ดพันธุ์	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ตลาด					
80. ตลาดภายในชุมชน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
81. ตลาดทั่วไป เช่น ในจังหวัด หรือจังหวัดอื่นๆ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
82. ราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
83. วิธีการขายหลากหลาย เช่น เงินสด เงินเชื่อ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
84. สินค้าของกลุ่มมีคุณภาพและตรงตามความต้องการ	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
85. กลุ่มมีการกำหนดราคาของสินค้าอย่างเหมาะสม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
86. กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				

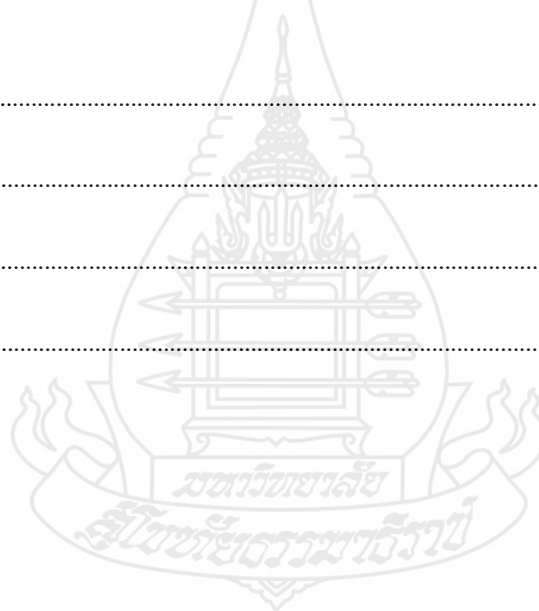
87. มีแผนการจำหน่าย	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
88. มีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
89. มีการประชาสัมพันธ์ภายนอกชุมชน	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
90. มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
91. มีแหล่งจำหน่ายสินค้าเพียงพอกับผลผลิต	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด
92. เพิ่มศักยภาพในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว	(.....) 5.มากที่สุด	(.....) 4.มาก	(.....) 3.ปานกลาง	(.....) 2.น้อย	(.....) 1.น้อยที่สุด

ชื่อ - สกุล.....

ที่อยู่.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาววีรวรรณ อุดมธรรมรักษ์
วัน เดือน ปีเกิด	6 พฤศจิกายน 2521
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์ทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2545
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

